

FILOZOFSKI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU

ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

LIČNOST NASTAVNIKA KAO ODGAJATELJA

Završni magistarski rad

Mentor: Doc.dr. Emina Dedić Bukvić

Student: Vatreš Medina

Sarajevo, 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD	3
2. DEFINIRANJE POJMOVA	4
3. POZIV NASTAVNIKA	5
4. ULOGA NASTAVNIKA KAO ODGAJATELJA	9
5. KAKO POUČAVATI ODGOJNE VRIJEDNOSTI ?	10
6. KARAKTERISTIKE NASTAVNIKA KAO ODGAJATELJA	11
7. METODOLOŠKI DIO	27
8. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	32
8.1 Rang karakteristika nastavnika kao odgajatelja prema mišljenju nastavnika osnovne škole	35
8.2 Rang karakteristika nastavnika kao odgajatelja prema mišljenju nastavnika srednje škole	38
8.3 Karakteristike nastavnika kao odgajatelja: razlike u mišljenju nastavnika osnovne i srednje škole	42
8.4 Karakteristike nastavnika kao odgajatelja: razlike u mišljenju nastavnika razredne i predmetne nastave	45
8.5 Karakteristike nastavnika kao odgajatelja: Poredak istraživanja iz 2011. godine i istraživanja iz 2018. godine	48
8.6 Implikacije za praksu koje proizilaze iz istraživanja	49
9. ZAKLJUČAK	52
10. LITERATURA:	54
11. PRILOZI:	59

1. UVOD

Roditelji predstavljaju primarne osobe u djetetovom životu koje su odgovorne za njegov razvoj i odgoj, ali podjednako bitni za njihov odgoj su i njegovi nastavnici. To kako će se cjelokupan razvoj djeteta odvijati zavisi od mnogo faktora među koje spada sama ličnost nastavnika, te njegova uloga u životu učenika. Ono za šta jedan arhitekta treba da se pobrine jeste da kuća koju gradi bude onakva kakvu je prethodno zacrtao, ono za šta jedan doktor treba da se pobrine jeste da njegovi pacijenti budu zdravi, ono za šta jedan nastavnik treba da se pobrine jeste da njegovi učenici izrastu u ljude u pravom smislu te riječi, a taj zadatak može ostvariti samo putem odgoja. Obrazovna funkcija škole danas u sve većoj mjeri dolazi do izražaja, pa imamo sve veći broj obrazovanih ljudi, ljudi koji su osposobljeni za tržište rada. Ali s druge strane imamo i sve veći broj djece čija osjetljivost na odgojne vrijednosti kao što su empatija, iskrenost, pravednost, poštovanje tolerancija, socijabilnost i slično slabi. Postavlja se pitanje da li mi kao nastavnici s kojima dijete provodi većinski dio svog vremena u toku dana možemo da doprinesemo tome da se ovakve stvari izbjegnju? Naravno da možemo i sve to putem odgoja, a odgojni zadatak je jedan od zadataka djelovanja nastavnika. To da li će nastavnikovo djelovanje u razredu biti uspješno ovisi uveliko i od toga šta nastavnik smatra bitnim za njegovo uspješno djelovanje i koliko važnosti pridaju odgojnoj funkciji u radu nastavnika. Upravo to koliko nastavnici insistiraju na odgojnoj funkciji i koliko je smatraju bitnom za rad nastavnika nastoji se ispitati ovim radom.

2. DEFINIRANJE POJMOVA

Ključni pojmovi u ovom radu su nastavnik i odgajatelj i oni će biti vodilja za ono šta se ovim radom nastoji predstaviti.

Nastavnik je opći naziv za lica koja vrše nastavu. Prije se taj naziv koristio za one prosvjetne radnike koji su radili u višim razredima sedmogodišnjih i osmogodišnjih obaveznih (sada osnovnih) škola. Do danas se taj naziv u praksi protegnuo na sve prosvjetne radnike koji rade u osnovnoj školi. Obrazuju se u višim pedagoškim školama i u pedagoškim akademijama.¹ Nastavnik predstavlja osobu kojoj društvo i prosvjetne vlasti priznaju da je kvalificirana za obrazovanje i vaspitanje djece, omladine i odraslih. Kvalifikacije za ovaj posao stižu se otvaranjem odgovarajućih škola za pripremanje nastavnika. Nastavnik ostvaruje društvene ciljeve i zadatke vaspitanja, pružajući učenicima teorijska i praktična znanja i umijeća formirajući kod njih pravilan pogled na svijet, razvijajući njihov karakter i crte ličnosti kao i društvenu aktivnost.² Nastavnik treba da ima široko i temeljno opšte obrazovanje, da dobro poznaje grupu kojoj predaje, da poznaje psihološko-pedagoške i metodičke osnove nastave i vaspitanja, kao i da ima ljudske kvalitete neophodne za nastavničku profesiju.³ Nastavnik je lice koje u nastavi ima obrazovnu i odgojnu ulogu, što znači da uloga nastavnika ujedno podrazumijeva i da bude odgajatelj.

Odgajatelj je stručnjak koji osim opće pedagoške kvalifikacije mora nužno imati i specijalno obrazovanje prema vrsti ustanove u kojoj radi. Različitim metodama, sredstvima i postupcima on djeluje na odgoj ili preodgoj djece, omladine ili odraslih, njihova karaktera, volje, navika, sposobnosti, čuvstava i ličnosti u cjelini, prema određenim zadacima ustanove ili organizacije, općim ciljevima odgoja djece, omladine ili odraslih u našem društvu.⁴ Odgajatelj je posebna pedagoški kvalificirana osoba za odgojni rad s djecom i omladinom u ustanovama predškolskog, domskog i vanškolskog karaktera. U širem smislu odgajateljem se smatra svaki roditelj, učitelj, nastavnik i ono lice koje radi s djecom u društvenim organizacijama.⁵ Odgajatelji u najširem smislu riječi mogu biti roditelji, vršnjaci, kolektiv i sl. Međutim, odgajateljsku funkciju mogu obavljati u odgojno-obrazovnoj organizaciji samo one osobe koje

---

¹ Enciklopedijski rječnik pedagogije (1963), Hrvatska: Zagreb, str.534.

² Pedagoška enciklopedija 2 (1989), Beograd: Školska knjiga, str. 103.

³ Pedagoški leksikon (1996), Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, str. 137.

⁴ Enciklopedijski rječnik pedagogije (1963), Hrvatska: Zagreb, str. 583.

⁵ Enciklopedijski rječnik pedagogije (1963), Hrvatska: Zagreb, str. 542.

su stekle opće, stručno i pedagoško-psihološko obrazovanje. Odgajatelj planira, programira, potiče, usmjerava rad i vrednuje odgojne rezultate. ⁶

Na osnovu prethodno opisanih pojmova možemo zaključiti da je nastavnik lice kvalifikovano za realizaciju nastavnog procesa, te odgojno-obrazovni rad s djecom omladinom i odraslima. Odgojna dimenzija nastavnika oslikava se u kvaliteti njegove ličnosti, ne samo njegovom znanju o tome šta raditi, već i u posjedovanju osobina koje će omogućiti da to znanje dođe do izražaja. Nastavnik kao odgajatelj je termin koji ujedno obuhvata i profesionalne komponente i osobine ličnosti. Nastavnik kao odgajatelj, u životu svake obitelji ima značajnu ulogu. Možemo ga postaviti uz bok roditelja u odgoju mlade generacije, pogotovo zato što je nastavnik taj koji može pomoći i roditeljima u njihovom uspješnijem odgojnom djelovanju.

3. POZIV NASTAVNIKA

Još od perioda J.A. Komenskog nastavnička dužnost smatra se najčasnijom na svijetu, a koliko se značaja pridaje izboru nastavnika govori i činjenica da bi svako društvo za ovaj poziv trebalo da bira najcjeljenije ljude u društvu u koje imaju mnogo povjerenja. Uloga nastavnika se s vremenom mijenjala, zadaci koje nastavnik treba da izvršava u radu sa djecom postajali su sve kompleksniji i raznovrsniji. Sve više pažnje se posvećuje osobnosti nastavnika i svako ima neku svoju ideju kako bi savršeni nastavnik trebao izgledati. Očekivanja od nastavnika u 21. stoljeću postajala su sve veća i sve raznovrsnija kako je dolazilo do sve brže preobrazbe društva, napretka znanosti i tehnologije. Sve više pažnje s vremenom se počinje posvećivati ne samo nastavnom sadržaju, već i odnosu nastavnika i učenika. Učenici se stavljaju u centar nastavnog zbivanja i postaju aktivni subjekti nastavnog procesa, u skladu s tim uloga nastavnika dobija jednu novu dimenziju, na koju on mora odgovoriti. Danas postoje jasno propisane norme koje određuju ulogu nastavnika i njegove zadatke u toku njegovog rada u školi. Nastavnik 21. stoljeća u okviru jedne radne sedmice po Pedagoškim standardima i normativima za osnovno⁷ i srednje obrazovanje u okviru radne sedmice obavlja sljedeće poslove: ⁸

---

⁶ Pedagoška enciklopedija 2 (1989), Beograd: Školska knjiga, str. 109.

⁷ Službene novine Kantona Sarajevo, Zakon o osnovnom obrazovanju. Dostupno na: http://oscsijaricsa.edu.ba/files/ZAKON_O_OSNOVNOM_ODGOJU_I_OBRAZOVANJU.docx

⁸ Izmjene i dopune Pedagoških standarda i normativa za srednje obrazovanje. Dostupno na: <https://mon.ks.gov.ba/sites/mon.ks.gov.ba/files/Izmjene%20i%20dopune%20pedagoskih%20standarda%20i%20normativa%20za%20srednje%20obrazovanje.pdf> (Posjećeno: 09.07.2018. godine)

1. Redovna nastava,
2. Ostali poslovi nastavnika u okviru radne sedmice,
3. Normirani poslovi,
4. Nenormirani poslovi,
5. Mentorski rad s pripravnikom.

U okviru redovne nastave nastavnik mora dostići normu časova koja iznosi 31,5 sati u toku sedmice, a uključuje pripremu za nastavu, pripremu i ispravak pismenih radova, kontrolnih radova, grafičkih radova, laboratorijskih vježbi, testiranja prema Nastavnom planu i programu. Pod ostalim poslovima nastavnika podrazumijevaju se obavezni prateći poslovi odgojno-obrazovnog rada koji se svrstavaju u normirane poslove i poslove prema stvarnim potrebama. Pod normiranim poslovima podrazumijevaju se poslovi – razredništva, stručno usavršavanje, rad u stručnim organima, vođenje sekcije ili drugog oblika van nastavne aktivnosti. Nenormirani poslovi podrazumijevaju angažovanje nastavnika prema potrebi koje uključuje: dodatnu, dopunsku, fakultativnu nastavu, proizvodni rad, izradu projekata i drugo, zatim konsultacije sa učenicima uz dogovor sa direktorom, dežurstvo i ostali poslovi po nalogu direktora na osnovu Pravilnika donesenog na Nastavničkom vijeću škole. Na osnovu ovoga možemo vidjeti da nastavnici dosta svoga vremena provode u školama, na pripremi i realizaciji nastavnog časa i rada s učenicima. Sve to nam govori da nastavnik zaista mora da bude predan i posvećen svom poslu, jer se od njega dosta toga očekuje. Osim toga što nastavnik mora ispunjavati normu radnih sati i zadataka u okviru radne sedmice, budući da veći dio svog vremena u toku dana provede u radu sa djecom, postoji niz elemenata koje nastavnik treba da posjeduje da bi odgovorio na pitanja aktuelne nastave. Kroz listu poslova koje smo nabrojali, a koji su obrazovne prirode i spadaju pod dužnosti nastavničkog poziva, nastavnik treba pronaći način da provuče odgojnu notu. Ukoliko pod dužnosti nastavnika spada priprema nastave, nastavnik treba promišljati kako kroz nastavne sadržaje i lični primjer odgojiti dijete za suživot i razvijati kod njega odgojne i moralne vrijednosti. Ispravka pismenih i kontrolnih radova, te ispitivanje i ocjenjivanje su također načini da nastavnik razvija kod učenika osjetljivost i svijest o pojmu pravednosti, jednakosti, podjednagog tretmana svih učenika. Razredništvo također pruža poseban prostor nastavniku za ispunjavanje njegove odgojne uloge i u tom smislu je posebno važna njegova odgojna nota koju može prelamati kroz susrete na odjeljenskim zajednicama na kojima će obrađivati odredjene teme kao sto su empatija,

uvažavanje različitosti, odgovornost, tolerancija itd. Vođenje sekcija i drugih oblika vannastavnih aktivnosti je prilika kako za nastavnike, tako i za učenike da razvijaju kreativnost, otvorenost za nove oblike rada, strpljivost, marljivost i mnoge druge karakteristike koje će nastavniku služiti kao sredstvo odgojnog utjecaja na učenike. Svi nabrojani poslovi koji spadaju pod zadatke i dužnosti nastavnika u toku radne sedmice, ostavljaju prostor za odgojno djelovanje nastavnika kao odgajatelja, na njemu je samo da to prepozna i iskoristi na pravi način.

Profil savremenog nastavnika koji će uspješno odgovoriti na pitanja aktualne nastave sadrži sljedeće elemente:

1. Razvijene opće sposobnosti,
2. Razvijene specifične sposobnosti,
3. Opće obrazovanje,
4. Dobro stručno obrazovanje,
5. Pedagoško-psihološko obrazovanje,
6. Didaktičko-metodičko obrazovanje,
7. Fizičko i mentalno zdravlje, emocionalna zrelost i stabilnost,
8. Ljubav prema djeci i mladima,
9. Pozitivne osobine ličnosti (humanizam, otvorenost duha, altruizam, socijabilnost, moralni kvaliteti, odgovornost, dosjetljivost, radinost, kreativnost...).⁹

Ono što je specifično za profil nastavnika jeste to što nedostatak jednog od spomenutih kvaliteta dovodi u pitanje drugi kvalitet nastavnikove ličnosti ili više njih.¹⁰ Neosporno je da se od nastavnika puno traži, međutim njegovo uspješno, odnosno neuspješno obavljanje odgojno-obrazovne djelatnosti ima ogromne posljedice. Kao što možemo vidjeti iz podjele koju ističe Muminović više se pažnja ne stavlja samo na obrazovni rad nastavnika. Jedan kvalitetan nastavnik 21. stoljeća pored znanja mora posjedovati i ljubav prema djeci i pozitivne osobine ličnosti kao što su: humanizam, socijabilnost, moralni kvaliteti, odgovornost, dosjetljivost,

---

⁹ Muminović, H. (2013). Osnovi didaktike. Sarajevo: DES doo-Sarajevo, str 93.

¹⁰ Muminović, H. (2013). Osnovi didaktike. Sarajevo: DES doo-Sarajevo, str 94.

radinost itd. Iako su ove osobine bile važne i ranije jer je njihovo posjedovanje neophodno za obavljanje odgojno-obrazovnog rada sa djecom, o njima sve više govori i stavlja se akcenat na njihovu primjenu u odgojnom radu u posljednje vrijeme.¹¹ Ove komponente služe nastavniku u obavljanju njegove odgojne funkcije u radu s djecom. Stoga jedan od zadataka nastavnika jeste odgoj i obrazovanje o odgoju, gdje zapravo uloga nastavnika kao odgajatelja dolazi do izražaja. Uloga nastavnika u tom smislu odnosi se na pripremanje budućih generacija za aktivno i skladno sudjelovanje i suživot u najširem smislu. Da bi nastavnici mogli razvijati stavove, vještine i znanja svojih učenika, prije svega ih moraju razvijati kod sebe samih. Osobni stavovi i sustav vrijednosti nastavnika u velikoj mjeri utječe na njegov stav prema učenicima i način ophođenja s njima, a ponašanje nastavnika odražava ono što je za njega prihvatljiv način međuljudske interakcije.¹² Kroz vlastiti primjer, nastavnik na taj način odgaja djecu, pružajući im najprije model ponašanja u budućnosti, a onda i usauđujući u njih one vrijednosti koje će im sutra u životu pomoći da budu najprije dobri ljudi, pa onda i dobri profesionalci.

Lični primjer je najbolje sredstvo poučavanja, tako da nije svejedno ko će taj primjer davati. Kao što nam je već poznato, djeca uče identifikujući se sa svojim nastavnikom i upravo zbog toga nastavnički poziv se smatra časnim pozivom koji treba da se dodjeljuje samo izabranim ljudima. U skladu s tim, brojni autori se slažu sa činjenicom da je odgojna uloga nastavnika jako bitna u njegovom radu.

Pod terminom nastavnika kao odgajatelja podrazumijevamo da je uloga nastavnika primarno odgojne prirode. Za uspješno obavljanje uloge nastavnika odlučujuća je kvaliteta njegove ličnosti, ne samo njegovo znanje o tome šta raditi, već uz to one osobine koje će omogućiti da to znanje dođe do izražaja. Nastavnik kao odgajatelj, u životu svake obitelji ima značajnu ulogu. Možemo ga postaviti uz bok roditelja u odgoju mlade generacije, pogotovo zato što je nastavnik taj koji može pomoći i roditeljima u njihovom uspješnijem odgojnom djelovanju. A učenici, s

---

¹¹ Lasić, K. (2015). Uloga nastavnika u tradicionalnoj i kvalitetnoj školi. Dostupno na: [file:///C:/Users/User/Downloads/nastavnik%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/nastavnik%20(4).pdf) (Posjećeno: 11.07.2018. godine)

Žpljanin, M. (2013). Nastavnik kao uzor u vaspitanju učenika. Dostupno na: [file:///C:/Users/User/Downloads/NASTAVNIK_KAO_UZOR_U_VASPITANJU_UCENIKA%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/NASTAVNIK_KAO_UZOR_U_VASPITANJU_UCENIKA%20(3).pdf) (Posjećeno: 11.07.2018. godine.)

Danilović, M. (2011). Nastavnik kao uzor, model, idol, ideal, simbol, vrednost, mera savršenog i svestrano obrazovanog čoveka. Dostupno na: [file:///C:/Users/User/Downloads/Danilovic%20-%20Nastavnik%20kao%20uzor%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Danilovic%20-%20Nastavnik%20kao%20uzor%20(1).pdf) (Posjećeno: 12.07. 2018)

Pavlović J. I Tomić-Rudić M. (2009). Mišljenje učenika o osobinama nastavnika. Dostupno na: [file:///C:/Users/User/Downloads/misljenje%20ucenika%20o%20osobinama%20nastavnika_www.pedagog.rs%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/misljenje%20ucenika%20o%20osobinama%20nastavnika_www.pedagog.rs%20(1).pdf) (Posjećeno: 14.07.2018. godine.)

¹² Dominić, R. (2016). Uloga nastavnika u školi 21. stoljeća. Mostar. Dostupno na: http://www.fmon.gov.ba/Upload/Ostalo/60221b64-f427-48b3-83b7-b6cf21fedb67_Renata_Ozorlic_Dominic_2.pdf (Posjećeno: 14.07.2018. godine.)

pravom očekuju da im nastavnici budu drugi roditelji.¹³ Stavljanje obrazovne uloge nastavnika ispred odgojne u praksi rezultira slikom jako lošeg društvenog stanja. Susrećemo se sa sve većim porastom maloljetničke delikvencije, mladih bez empatije, bez razumijevanja za druge oko sebe, bez poštovanja autoriteta, a to su sve vrijednosti koje se odgojem uče. Nastavnik skupa sa roditeljima razvija kod djece odgojne vrijednosti poput empatije, humanizma, socijalnosti, uvažavanja drugih, odgovornosti, poštovanja, radinosti, istinoljubivosti, jednakosti i slično i upravo to uloga odgajatelja i treba da ostvari u radu s djecom.

4. ULOGA NASTAVNIKA KAO ODGAJATELJA

Krizna morala, odgoja i pad doživljaja osnovnih ljudskih i odgojnih vrijednosti su osobine koje karakterišu današnje društvo. Možemo uočiti da današnje generacije, pa i društvo u cjelini postaje sve manje osjetljivo na ljudske i moralne vrijednosti, pravednost, empatiju, toleranciju, solidarnost i slično, te da se takve vrijednosti lagano gube. Osvrnemo li se na današnju školu možemo uočiti da slaba tačka jeste razvijanje odgojnih vrijednosti kao što su moral, socijalne i komunikacijske vještine, sklapanje dobrih međuljudskih odnosa među djecom i stvaranje toplih ljudskih osobina. Vraćanje i usađivanje ovih odgojnih vrijednosti u djecu nužno je za budućnost i predstavlja veliki izazov savremenoj školi. Cjelokupno društvo mora djelovati na stvaranju nove humanosti koja podrazumijeva poučavanje vrijednostima kao što su: poštenje, iskrenost, nesebičnost i ljubav prema čovjeku i prirodi, a to ujedno prvenstveno treba da bude i uloga odgajatelja. Da bi uspješno obavio tu ulogu nastavnik mora pronaći odgovarajući način, a najsigurniji put djelovanja prema odgoju za vrijednosti jeste djelovanje putem škole. Od nastavnika se očekuje razvoj pozitivnih vrijednosti učenika. Naravno da se istodobno postavlja pitanje koje su vrijednosti važne za odgojno-obrazovni sistem te trebaju biti uključene u cjelokupni kurikulum odgoja i obrazovanja. U pokušaju odgovora poseže se za tzv. univerzalnim vrijednostima. No, nema jedinstvenoga mišljenja o tome postoji li skup vrijednosti koji transcendiraju granice nekoga društva, zajednice, kulture ili religije.¹⁴

---

¹³ Za tumačenje sintagme „nastavnik kao odgajatelj“ korišteni su sljedeći izvori:

Bratanić, M. (1990). *Mikropedagogija*. Zagreb: ŠKOLSKA KNJIGA.

Glasser, W. (2004). *Kvalitetna škola*, Zagreb, Educa.

Vukasović, A. (1998). *Pedagogija*, Zagreb, Hrvatski katolički Zbor „MI“.

Bratanić, M. (1993). *Nastavnik za novo doba*, Zagreb, Centar za pedagošku izobrazbu i istraživanje Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: file:///C:/Users/User/Downloads/6_7_M_BRATANIC_Nastavnik_za_novo_doba.pdf
(Posjećeno: 17.07.2018. godine)

¹⁴ Jukić, R. (2013), *Moralne vrijednosti kao osnova odgoja*, *Nova prisutnost : časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, Vol.XI No.3, Zagreb.

5. KAKO POUČAVATI ODGOJNE VRIJEDNOSTI ?

Ne postoji jedinstven pristup odgoju i obrazovanju za odgojne vrijednosti. Poučavanje za vrijednosti moglo bi se sažeti u dva glavna pristupa koja danas prevladavaju, a koja su poznata i pod nazivima izravni i neizravni pristup, odnosno "preskriptivan" i "deskriptivan" pristup.¹⁵ U skladu s nazivima, izravan ili preskriptivan pristup odnosi se na otvoreno i izravno poučavanje temeljnih moralnih imperativa ili odgojnih vrijednosti i vrlina koje se smatraju zajedničkim svim ljudima. Na drugoj strani, kod neizravnog ili deskriptivnog pristupa stavlja se naglasak na kritičko i kreativno razmišljanje, rješavanje problema i zaključivanje, što će omogućiti djeci da sama uvide što je moralno i ispravno. U temelju izravnoga pristupa odgoju i obrazovanju za odgojne i ljudske vrijednosti naglašava se važnost škole u poučavanju vrijednosti, posebno školske klime, ali i aktivna uloga nastavnika u vođenju učenika, a metoda koja se koristi jest izravno poučavanje univerzalnih vrijednosti ili vrlina za koje se smatra da ih djeca trebaju usvojiti. Iako je nastavnik dužan prenositi vrijednosti koje su izričito sadržane u nekom kurikulumu, odgovornost nastavnika je veća ako se uzme u obzir da oni prenose vrijednosti čak i onda kada to otvoreno izbjegavaju. „Vrijednosti koje oni smatraju važnima za učenike izražavaju se kroz sadržaj koji poučavaju, kroz načine poučavanja, kroz primjere koje biraju te kako se odnose prema učeniku. Također je očito da nastavnici nikako ne mogu biti neutralni u pogledu odgojnih vrijednosti, jer je njihovo prenošenje i "osobina njihove profesije", a njihove osobne vrijednosti čak i kada toga nisu svjesni izražavaju se kroz njihova ponašanja i odnose s učenicima“.¹⁶

Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/111399> (Posjećeno 12.09.2018. godine)

¹⁵ Rakić, V. (2008), Odgoj i obrazovanje za vrijednosti, *Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja*, Vol.19 No.4-5 (108-109), Zagreb. Dostupno na : <https://hrcak.srce.hr/60114> (Posjećeno 12.09.2018. godine)

¹⁶ Rakić, V. (2008), Odgoj i obrazovanje za vrijednosti, *Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja*, Vol.19 No.4-5 (108-109), Zagreb. Dostupno na : <https://hrcak.srce.hr/60114> (Posjećeno 12.09.2018. godine)

6. KARAKTERISTIKE NASTAVNIKA KAO ODGAJATELJA

Da bi jedan nastavnik mogao uspješno djelovati u svom radu potrebno je da posjeduje i određene karakteristike koje će mu pomoći u izvršavanju njegove uloge. Vjerojatno nema univerzalnog recepta za idealan profil dobrog odgajatelja, ali postoje profesionalne osobine koje gotovo svakom odgajatelju omogućuju da u praktičnim situacijama ‘doskoči’ svojim slabostima. U istraživanju 2011. godine koje su vršili Kuhar i Sindik ispitana je 101 odgajateljica iz Hrvatske te 59 odgajateljica iz Bosne i Hercegovine, primjenom upitnika odgajateljskih kompetencija. Rezultati do kojih se došlo pokazuju da je rang najvažnijih karakteristika odgajatelja sljedeći:

1. Sigurnost djece,
2. Pravednost,
3. Etičnost,
4. Intrinzični interes i ljubav za posao i djecu,
5. Partnerski odnos s djecom,
6. Uvažavanje različitosti,
7. Odgovornost,
8. Prepoznavanje dječijih potreba,
9. Pristupačan odnos s roditeljima,
10. Empatija.¹⁷

Nabrojane karakteristike ćemo detaljnije opisati u nastavku.

---

¹⁷ Sindik, J. (2011). Karakteristike dobrih odgajatelja, *Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol. 20 No. 75, 2014. Zagreb., Zagreb. Dostupno na: file:///C:/Users/User/Downloads/75_DVO_9_Karakteristike_dobrih_odgajatelja.pdf (Posjećeno: 21.07.2018. godine)

Sigurnost djece

Zadovoljavanje sigurnosti kao jedne od temeljnih ljudskih potreba spada u dužnosti nastavnika. Najčešće je zadovoljavanje te njihove potrebe ugroženo od strane drugih učenika škole koju pohađaju, ali i od strane učenika te maloljetnih i odraslih osoba koje ne pripadaju školi koju učenik (dijete) pohađa. Nažalost, katkad neprimjerenim postupcima sigurnost učenika ugrožavaju i njihovi roditelji te ponekad nastavnici. Strah od škole je važan pokazatelj neodgovarajućeg zadovoljavanja učenikove potrebe za sigurnošću. Učenik koji je pod stresom ili u strahu, bez obzira na uzrok, ne može sudjelovati normalno u nastavi. Dalje, u razrednom kolektivu u kojem se neki učenici osjećaju nesigurno, ne može se organizirati kvalitetna nastava niti efikasno učenje. Odrasli su dužni paziti uzroke zbog kojih se kod učenika javljaju stres i strah te raditi na njihovom uklanjanju kako bi svaki učenik mogao u nastavnom procesu optimalno ostvariti i potvrditi osobne mogućnosti.¹⁸ Kao što možemo vidjeti osjećaju sigurnosti kod djece se posvećuje ogromna pažnja, kako fizičke sigurnosti u okruženju škole, tako i osjećaju sigurnosti u odgajatelje, osjećaju da je neko tu uz njih kome mogu u potpunosti vjerovati, neko ko će ih zaštititi onda kada im zaštita bude potrebna, neko ko će im pokazati da nisu sami i da uvijek imaju nekoga na svojoj strani. Nastavnici smatraju da je obezbjeđivanje sigurnosti njihova primarna uloga kao odgajatelja, a o tome koliko je zadovoljavanje osjećaja sigurnosti kod djece nužno i neophodno govori i činjenica da je sigurnost u samom vrhu na Maslovljevoj hijerarhiji potreba. „Motivacijska energija ovih potreba upućena je ka obezbjeđivanju sigurnosti individue. Potrebe za redom i poretkom, za bezbjednošću i predvidljivošću događaja spadaju u ovu skupinu“.¹⁹ Kao što možemo vidjeti iz ove rečenice, osiguravanje ustaljenog reda i rasporeda pedagoškog događanja također spada pod pojam obezbjeđivanja sigurnosti djece. Svaku situaciju u kojoj se dijete osjeća nesigurnim, napuštenim, zanemarenim i slično ne možemo nazvati odgojnom situacijom. Zbog toga je jako bitno urediti sredinu tako da se dijete osjeća sigurnim, jer svaku neuređenu odgojnu sredinu dijete osjeća i doživljava kao nesigurnu sredinu.

---

¹⁸ Matijević, M. (2013). Sigurnost učenika kao pretpostavka kvalitetne nastave, Zagreb. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/663089.Matijevic_Opatija_2013.pdf (Posjećeno: 25.09.2018. godine)

¹⁹ Slatina, M. (2006), Od individue do ličnosti – Uvođenje u teoriju konfluentnog obrazovanja, Zenica: Dom štampe, str. 42.

Pravednost

Biti dobar nastavnik pretpostavlja, među ostalim kvalitetama i pravednost. Koncept pravednosti i pravde sve više se spominje, kako u društvu tako i u odgojno-obrazovnim institucijama, posebice u postupku ispitivanja i ocjenjivanja te u svakodnevnom međudnosu s učenicima. Nastavnici, kao odrasle osobe, moraju biti svjesni ranjivosti i senzibilnosti učenika te im u svakom trenutku trebaju pristupiti s osjećajem uvažavanja i empatije. Pravednost nastavnika nameće se kao nužan uvjet ostvarivanja željenih ishoda nastave, koja bi trebala biti usmjerena na ravnomjernu raspodjelu vremena, pozornosti, pitanja, podrške, poticaja i pohvale svim učenicima u razrednom odjelu. Škole trebaju biti institucije unutar kojih se uvažava pravednost u svim segmentima rada. Učenici u škole često donose osjećaje nezadovoljstva i frustracije uzrokovanih nepravdom, kojoj svjedoče u obitelji, susjedstvu, među vršnjacima. Ta nepravda ih smeta, iritira, žele je ispraviti, ali su često u tome nemoćni. Upravo bi se zbog toga u školama trebalo težiti što većoj pravednosti kako bi je učenici vidjeli i doživjeli. Učenici pravednošću smatraju jednak tretman učenika od strane nastavnika.²⁰ Pravednost u nastavi se odnosi na percepcije pravednosti u odnosu na ishode ili procese koji se odvijaju u obrazovnom kontekstu i uključuje tri podvrste: distributivnu, proceduralnu i interakcijsku pravednost. Interakcijska pravednost u obrazovnom procesu uključuje evaluacije o tome koliko su nastavnici pravedni u svom interpersonalnom tretmanu i komunikaciji sa učenicima. Rezultati nekolicine istraživanja pokazali su kakav učinak percepcija pravednosti ima u više domena učeničkog života. U pogledu distributivne pravednosti, autori primjerice navode da raspodjela ocjena utječe na učeničku motivaciju za učenjem i dobrobiti, te da oblikuje njihove 'socijalne mape' i stavove povezane s pravednim i nepravednim društvom.²¹ Nastavnici primjenjujući pravednost kroz svoj rad, uče djecu da znaju razlikovati pravdu od nepravde i da sutra u svakoj situaciji postupaju pravedno. Nastavnici vlastitim primjerom kroz nastavni proces imaju priliku da pokažu i dokažu djeci da je pravedno postupanje u svim situacijama ispravno. Nastavnici to mogu demonstrirati učenicima na mnoge načine kao što su jednak tretman učenika, pravednost u evaluaciji, raspodjeli ocjena, reagiranju u konfliktnim situacijama i mnoge druge. Jednom kada učenici shvate i prihvate pravednost kao dio njihovog postupanja i reagovanja nastavnikova uloga kao uzora se može smatrati uspješnom.

---

²⁰ Jurčević, Klasnić. (2015). Pravednost učitelja kao čimbenik uspješnosti nastave, Zagreb. Dostupno na: file:///C:/Users/User/Downloads/JURCEVIC_KLASNIC.pdf (Posjećeno: 25. 09.2018. godine)

²¹ Zaluški, K. (2016), Doživljaj pravednosti nastavnika i kolega u predikciji angažiranosti studenata, Rijeka. Dostupno na: <https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri:762/previewn> (Posjećeno: 12.12. 2018. godine).

Etičnost

Pedagoška etika posebno je tematsko područje ili disciplina unutar pedagogije. Ona predstavlja filozofsko utemeljenje pedagogije, ali i normativnu stranu filozofije odgoja. Pridržavanje moralnih načela prijeka je potreba u vršenju svakog zvanja, tako da svaka struka ima svoju deontologiju. Nastavnikova deontologija ukazuje na prava i dužnosti koje treba ispunjavati kao moralnoj obavezi nastavnika, u ostvarivanju međuljudskih odnosa između nastavnika i učenika. Pedagošku etiku treba shvatiti kao disciplinu koja se bavi procesom moralnog rasuđivanja, opisivanja i objašnjavanja argumentacijskih shema i uspostavljanje kriterija moralne pedagoške djelatnosti, u smislu prosudbe dobrog i lošeg odgoja - u procesu i rezultatu. Pod nastavnikovom se etikom razumijeva odnos prema svojim profesionalnim obvezama, prema zajednici (školi) i prema drugim prosvjetnim djelatnicima. Nastavnik se u obavljanju svoje djelatnosti mora pridržavati raznih etičkih načela koja su se formirala u tijeku povijesnog razvoja društvenih odnosa i razvojem odgojno-obrazovne znanosti i prakse. Koja su načela deontologije nastavnika u pedagoškoj etici? Ima ih više.

Navodimo samo neka:

- načelo koristi (činiti više dobra nego zla);
- načelo dobročinstva;
- načelo neškodljivosti, nezlonamjernosti;
- načelo autonomnosti;
- načelo pravednosti;
- načelo povjerenja (poštivanje dogovora, izvršenje obećanja);
- načelo povjerljivosti (čuvanje tajni);
- načelo istinoljubivosti (davanje pouzdanih i pravodobnih informacija).²²

Kroz upotrebu svih ovih načela u svom radu, nastavnik primjenjuje svoje odgojno djelovanje na učenike, te samim tim izvršava dužnosti koje mu nalaže etika nastavničkog poziva.

---

²² Rosić, V. (2011). Deontologija učitelja-temelj pedagoške etike, Rijeka. Dostupno na: file:///C:/Users/User/Downloads/Rosic%20(1).pdf (Posjećeno: 25. 09. 2018. godine)

Intrinzični interes i ljubav za posao i djecu

Prosvjeta predstavlja specifičnu oblast djelovanja u kojoj intrinzični interes zauzima važno mjesto. Od toga koliki je intrinzični interes nastavnika za posao koji radi, ovisit će i efikasnost njegovog rada. Veći intrinzični interes ujedno znači i veću efikasnost, a samim tim veća efikasnost dovodi do veće motivacije nastavnika. Postoje određeni faktori kao što su određene sposobnosti, radni uslovi i sredstva rada koji zajedno utiču na nastavnikovo ponašanje i uspjeh. Važnost posla i zadovoljstvo poslom mogu da zavise od intrinzičnih interesa, koji mogu biti jedan od najvažnijih motivatora. Da bi pojedinac dostigao uspjeh i motivaciju na radnom mestu, bitno je da on odredi sopstvene vrijednosti i interesovanja. „Zadovoljstvo poslom nastavnika u velikoj mjeri utiče i na motivaciju učenika, kao i stabilnost i kvalitet učenja i podučavanja. Unutrašnje zadovoljstvo nastavnika dolazi od nastavnih aktivnosti. Svakodnevna interakcija sa učenicima pokazuje nastavniku da li su oni nešto naučili kao rezultat njegovog podučavanja. Na unutrašnje zadovoljstvo utiču i osobine učenika i njihova percepcija kontrole koju nastavnik pokazuje u učionici“.²³ Kao što je već navedeno jedan od elemenata koji se ubraja u profil savremenog nastavnika jeste ljubav prema djeci i mladima, koji se najbolje očituje kroz komunikaciju nastavnika sa učenicima. Živimo u periodu u kojem škola svakako ne bi trebala predstavljati samo učilište i mjesto na kojem će se sticati isključivo znanja, bez oslonca i samog odgoja. Od škole se traži da postane jedan složen životni i društveni sistem u kojem se oblikuje mlado biće, a to pred samu školu, cjelokupnu školsku organizaciju, te svakog pojedinog pedagoškog radnika, stavlja nove i složenije zadatke među koje osim poučavanja spada i upoznavanje i praćenje učenika. Upoznavanje i praćenje učenika stara je dobra praksa svake bolje organizirane škole i prirodan posao svakog oblikovanog nastavnika. „Organizacija i zadaci cjelokupnog institucionalnog odgoja i obrazovanja nisu sami sebi svrha i upravo se sve materijalne, moralne i misaone snage objedinjuju da osmisle i usavrše organizaciju odgojno-obrazovnog procesa u nastojanju da se jasno određeni zadaci što uspješnije ostvaruju. Neosporno je da nastavnik ima izuzetno važnu ulogu u životu učenika, ali i odraslih ljudi. Potrebno je da i on sam kod sebe osvijesti da izrazito mnogo utiče na učenike.“²⁴ Da bi kvalitetno mogli prenijeti neki sadržaj na dijete, da bi mogli kvalitetno surađivati sa roditeljima u vezi djetetovog ponašanja, prilagodbe i uspjeha, neophodno je da osoba voli nastavnički poziv

---

²³ Ugrinović, D. i dr. (2015), Uticaj zadovoljstva poslom na motivaciju nastavnika srednjih škola u Srbiji, Beograd. Dostupno na:

https://www.researchgate.net/publication/282559873_UTICAJ_ZADOVOLJSTVA_POSLOM_NA_MOTIVACIJU_NASTAVNIKA_SREDNJIH_SKOLA_U_SRBIJI (Posjećeno: 12.12.2018. godine)

²⁴ Korčmaroš, M. (1971). Suvremeni nastavnik. Zagreb: Školska knjiga.

za koji se odlučila, jer djeca neće učiti od onoga ko ih ne voli, a roditelji neće slušati onoga ko nije zainteresovan za njihovo dijete. Upravo zbog toga je bitno da radu s učenicima i nastavnicima osoba ne pristupa samo kao profesionalac, već cijelim svojim bićem.

Partnerski odnos s djecom i roditeljima

Partnerski odnos se gradi na osjećajima simpatije i antipatije. Lični kontakt gradi se s nastavnicima koje učenici vole i cijene. O čvrstini i dubini ličnog kontakta u mnogome zavisi uspjeh u odgojno-obrazovnom radu. S nastavnikom s kojim ih veže lični kontakt učenici drugačije surađuju, oni uče kod njega s većom revnošću, s većom spremnošću primaju razne odgojne utjecaje, svjesni su da održavaju svjesnu disciplinu, jače osjećaju svoju krivicu u raznim prijestupima. Sve to rade jer vole i cijene nastavnika. Lični kontakt pomaže realizaciju uspjeha u nastavnom radu, a isto tako pomaže uspostavljanju radnog kontakta. Osim toga što je jako bitno da nastavnik ostvari partnerski odnos s djecom, jako je bitno da postoji i partnerstvo između nastavnika i obitelji. Danas su roditelji sve potrebni školi, jer njihovo prisustvo u odgojno-obrazovnom procesu jeste jedan od preduslova ostvarivanja odgojno-obrazovne uloge, kako nastavnika, tako i škole. Kada je u pitanju pravilan razvoj i formiranje djeteta, škola i obitelj su upućene jedna na drugu i predodređene da surađuju više nego bilo koje druge dvije institucije. „Snažno partnerstvo između nastavnika, obitelji i ostalih članova zajednice izuzetno je važno za dječji razvoj i učenje. Uvažavajući ulogu obitelji kao prve djetetove odgojno-obrazovne i socijalne sredine za učenje, nastavnik povezuje školu i obitelj/zajednicu i unapređuje kontinuiranu dvosmjernu komunikaciju. Različite strukture, porijeklo, životni stilovi i karakteristike obitelji i zajednica u kojima djeca žive moraju se uzeti u obzir kako bi se podržao dječji razvoj i učenje. Osjetljivost i spremnost da se izađe u susret obiteljima, ogleda se u različitim načinima na koje nastavnici uključuju obitelji u proces učenja i razvoja njihove djece, te u život grupe i škole. Promicanjem djelotvorne interakcije između obitelji, škole i zajednice, nastavnici potiču razumijevanje zajedničke odgovornosti za odgoj, obrazovanje i budućnost djece. Nastavnikova suradnja sa roditeljima je još jedno područje njegovog djelovanja. Ova suradnja tumači se kao zajednička aktivnost nastavnika i roditelja koja je usmjerena ka jednom cilju, a to je razvoj zdrave mlade ličnosti. Nastavnik je glavni nosilac suradnje između škole i roditelja i uspjehnost te suradnje se ogleda u nastavnikovoj efikasnosti da odgoj koje je dijete steklo kod roditelja kao svojih prvih i najvažnijih odgajatelja poveže i nadopuni odgojem koje dijete dobija u školi. Odgoj u školi treba biti samo nadopuna, a nikako nadomjestak obiteljskog odgoja. Škola mora pomoći roditeljima u njihovim odgojnim

nastojanjima“.²⁵ Da bi škola kao institucija, a samim tim i nastavnik kao posrednik u komunikaciji između škole i obitelji mogao pomoći roditeljima u njihovim odgojnim nastojanjima, jako je bitno da nastavnik otvori svoja vrata za roditelje i iskaže spremnost za saradnju. Svako dijete donosi sa sobom u školu pečat svog obiteljskog odgojnog modela. Samim tim šanse za uspjeh djeteta, će biti veće, ukoliko nastavnik i obitelj djeluju kao jedno. „Škola sve više treba da liči na obitelj, a obitelj sve više na školu“.²⁶

Koristi od uključivanja obitelji u školu su sljedeće:

- Uključivanje obitelji se povoljno odražava na učenje djece,
- Kada su obitelji uključene na pozitivan način u obrazovanje svoje djece, djeca postižu bolji uspjeh u školi, više ocjene i više skorove na testovima, radije rade domaću zadaću, bolje se ponašaju, školovanje završavaju s boljim prosjekom i više se upisuju u institucije za više obrazovanje.²⁷

Uključivanje roditelja u odgojno-obrazovni proces djece snažno utiče na njihovo učenje i sticanje znanja u svim oblastima. Ovi i još mnogi drugi razlozi potvrđuju nam važnost uključivanja roditelja u rad škole i suradnje nastavnika sa roditeljima. Sve navedeno nastavnik treba da vidi kao priliku da unaprijed svoj odgojni rad i da pomogne roditeljima da nadopune svoja odgojna djelovanja, a sve u u svrhu što boljeg, cjelovitijeg i potpunijeg razvoja djeteta.

Uvažavanje različitosti

Ispreplitanje etničkih, kulturnih i vjerskih identiteta, te život sa ljudima koji su drugačiji od nas su promjene koje karakterišu 21. stoljeće. U skladu s tim napisani su brojni dokumenti, zakoni i konvencije koje se zalažu za jednaka prava svakog pojedinca, bez obzira na spomenute različitosti. Jednako obrazovanje za sve jedno je od ljudskih prava, a da bi se to postiglo potrebna je implementacija inkluzije i poštovanja demokratskih vrijednosti u odgojno-obrazovni proces. Implementacija se postiže kroz razne aktivnosti unutar škole, te kroz proces transformacije škole i njeno prilagođavanje u tom pogledu. Sama faza transformacije škole zahtijeva i transformaciju uloge nastavnika u takvom obrazovanju koji mora biti spreman na napuštanje zastarjelog shvaćanja obrazovanja i škole zalažući se za inkluzivno obrazovanje koje

---

²⁵ Vekić, V. (2013). Uvažavanje kulturnih različitosti obitelji. Zagreb. Dostupno na: file:///C:/Users/User/Downloads/72_DVO_2_Uvazavanje_kulturnih_razlicitosti_obitelji.pdf (Posjećeno: 11.10.2018. godine)

²⁶ Pašalić Kreso, A. (2004), Koordinate obiteljskog odgoja, Sarajevo, str. 338.

²⁷ Pašalić Kreso, A. (2004), Koordinate obiteljskog odgoja, Sarajevo, str. 349.

treba biti temeljeno na ljudskim pravima te ga programski povezati s obrazovanjem za ljudska prava i demokratsko građanstvo.²⁸ Na odgoj za mir i toleranciju gleda se kao na osnovicu općeg mira u svijetu, a to se ne postiže usmjeravanjem pozornosti djece na ponašanje prema drugom, tuđem i drugačijem, već pomoću cjelokupnog odgojnog i obrazovnog zaduženja, omogućavanjem budućim nastavnicima i stručnim suradnicima da nađu prava odgovarajuća rješenja kroz kolegije koji ih pripremaju za to. Da bi se, dakle, interkulturalizam mogao provoditi, prvo je potrebno za takav rad osposobiti one koji rade na odgoju i obrazovanju mladih, posebice nastavnike. „Kao važan dio interkulturalizma u obrazovanju ističe se i promidžba svijesti o sebi. Interkulturalni se odgoj zapravo temelji na samospoznaji i samotoleranciji, na odnosu prema sebi i svome. Osjećaji prihvaćanja i ljubavi mogu se proširiti prema drugima i različitim tek ako su doživljeni u neposrednoj okolini. Da bi se mogli uskladiti odnosi s okolinom i prihvatiti različitosti, moramo znati moći uskladiti odnose sa sobom i svojom neposrednom okolinom.“²⁹ Budući da će se nastavnici u svom radu susretati sa narodima različitih kultura, nacionalnosti i vjeroispovijesti, neophodno je da nastavnici posvete pozornost uvažavanju različitosti kao bitnoj karakteristici za njihovu odgajateljsku funkciju.

Odgovornost

Odgovornost nastavnika predstavlja važnu komponentu u odgojno-obrazovnom procesu. Učenici odgovornog nastavnika opisuju kao osobu koja vidi kakav je učenik, koja ga pohvali kada nešto dobro napravi, na vrijeme daje povratnu informaciju, želi da učenici budu bolji u školi, pošteno ocjenjuje, dobro objašnjava, pomaže i potiče učenike, brine se i ohrabruje učenike. Učenici nastavnika smatraju odgovornim za njihov uspjeh. On je taj koji ih treba naučiti i odraditi svoj posao korektno, a opisuju ga kao nastavnika koji ne zaboravlja, ne kasni na sat, radi po pravilima i propisima, ne mora ga se bojati i može ga se slobodno pitati da nešto pojasni. Smatraju ga odgovornim, jer ako ih on nauči kako treba tada oni shvate i nauče bolje.³⁰ Odgovornost kao jedna od karakteristika u radu odgajatelja može se prepoznati na razne načine. Od toga kako odgajatelj poštuje obećanje koje je dao učenicima, s koliko posvećenosti pristupa radu, da li poštuje dogovorena pravila i zadatke, da li na vrijeme izvršava obaveze, da

---

²⁸ Drandić, D. (2015), Interkulturalna osjetljivost nastavnika. Dostupno na: [file:///C:/Users/User/Downloads/CJE_Vol_18_No_2_2016_1751_Dijana_Drandic%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/CJE_Vol_18_No_2_2016_1751_Dijana_Drandic%20(2).pdf) (Posjećeno: 11.10.2018. godine)

²⁹ Peko, A., i dr. Interkulturalno obrazovanje učitelja – što i kako poučavati?, preuzeto: https://bib.irb.hr/datoteka/412567.398878.Interkulturalno_obrazovanje_ucitelja_-_sto_i_kako_poucavati.pdf (Posjećeno: 12.12.2018. godine).

³⁰ Dević, I. (2016), Poželjne osobine nastavnika u osnovnoj školi, Zadar. Dostupno na: <https://repozitorij.unizd.hr/islandora/object/unizd%3A1863/datastream/PDF/view> (Posjećeno: 11.10.2018. godine)

li na vrijeme dolazi na nastavu itd. Mnogo je stvari preko kojih nastavnik pokazuje svoju odgovornost i na taj način uči i učenike kako da postupaju odgovorno u radnim i životnim situacijama. „Pod osobnom odgovornošću nastavnika razumijeva se sposobnost i volja pojedinca da preuzme odgovornost za vlastiti integritet, za svoje postupke, te za male i velike odluke koje iz toga proizilaze. Osobna je odgovornost vrlo važna, jer je i sredstvo i jedan od važnijih ciljeva dječijeg odgoja i pedagogije. Doživljaj i pristup osobnoj odgovornosti pojedinca ovisi o tome koliko ju je okolina priznavala i poticala“. ³¹ Okolina koja priznaje i potiče odgovornost kao vrijednost koja treba da se promoviše je okolina koja ostavlja prostor za razvoj odgojnih vrijednosti. A nastavnik je osoba koja stvara takvu okolinu i koja ličnim primjerom pokazuje djeci šta znači biti odgovoran i koliko je to bitno. Zbog toga nastavnik odgovornost treba i može provlačiti kroz svoj rad kao odgojnu notu koja je bitna za svakog učenika.

Prepoznavanje dječijih potreba

Nastavnik predstavlja model ponašanja i omogućava djeci da kroz svakodnevna iskustva uče poštovati i cijeniti različitosti, te razvijati vještine sudjelovanja. Dužan je poticati kod učenika prepoznavanje i uvažavanje različitih potreba, promovira djelotvornu suradnju za ostvarenje zajedničkih ciljeva i poštivanje posebnih interesa i potreba svakog pojedinog djeteta ili grupe. „Svako dijete treba uvažavati kao aktivnog sudionika odgojno-obrazovnog procesa, kao pojedinca i kao ravnopravnog člana zajednice i društva u cjelini. Samim tim prepoznavanje i razumijevanje dječijih potreba svakako spada pod svojstva koja odgajatelj treba da posjeduje“. ³² Ako želimo da nam poučavanje ne bude samo proces informacija, već odgojni proces, onda moramo motriti na dječije potrebe. „Ako želimo da se učenici služe svojim individualnim ljudskim snagama i da ih nesmotreno i potpuno razvijaju, onda moramo biti svjesni da je dijete biće potreba. Porodica i škola, a samim tim i nastavnik trebaju biti mjesto gdje djeca, na određen način zadovoljavaju i razvijaju svoje ljudske potrebe. Ukoliko zatvorimo sve puteve zadovoljavanja i razvijanja dječijih potreba, škola nikad neće moći postati odgojnom institucijom“. ³³ Ono što se ovim nastoji reći jeste da dobar dio problema vezanih za školsko učenje ima svoje uporište u zanemarivanju i neprepoznavanju, a samim tim i nepoštivanju

---

³¹Juul J. i Jensen H. (1993), *Od poslušnosti do odgovornosti* Zagreb: Naklada Pelago, str. 71.

³² ISSA pedagoški standardi. (2011), *Kompetentni odgajatelj 21*. Stoljeća, International Step by step association. Dostupno na: <http://www.korakpokorak.hr/upload/vrtici/praksa-kvaliteta-izvrsnost/issa-standardi-brosura-za-web.pdf> (Posjećeno: 11.10.2018. godine)

³³ Slatina, M. (2006), *Od individue do ličnosti – Uvođenje u teoriju konfluentnog obrazovanja*, Zenica: Dom štampe, str. 37.

potreba koje djeca osjećaju. Zato se ovdje želi ukazati na važnost odnosa između djece kao bića koja osjećaju potrebu za zadovoljavanjem njihovih potreba i nastavnika kao osoba koje će te potrebe znati prepoznati i ispuniti.

Empatija

Empatija predstavlja spoznajno-emocionalnu sposobnost uživljanja u položaj druge osobe i sagledavanje svijeta njezinim očima. Riječ je o sposobnosti koja se sve više povezuje s međusobnim razumijevanjem i humanim međuljudskim odnosom. I učenici i nastavnici kao uzrok njihovog međusobnog nerazumijevanja navode nesposobnost nastavnika da razumije učenike. Smatra se da je ta sposobnost u najužoj vezi sa sposobnošću odgojnog djelovanja, te da dobar nastavnik treba imati razvijenu sposobnost empatije. Empatija je povezana i sa socijalnom percepcijom i sa emotivnim stavovima. Sposobnost empatije će nam pomoći da u slučaju prevelike simpatije budemo objektivniji prema osobi prema kojoj gajimo taj osjećaj, a u slučaju antipatije pomoći će nam da prebrodimo jaz koji se pojavio između nas i osobe prema kojoj gajimo antipatiju. S obzirom da smatramo da je empatija neobično važna u odgojnom djelovanju i da je važan faktor o kojem ovisi uspješnost međuljudskog odnosa, treba joj posvetiti i adekvatnu pažnju.³⁴ Kada razvije osjećaj empatije, tada se po prvi put mlada osoba može stvarno postaviti u položaj drugoga. Djeca koja imaju tu sposobnost mogu istodobno razmišljati u odnosu na dvije sfere iskustva. Mogu razmišljati o tome kako se oni osjećaju, te o tome kako se osjeća druga osoba. Samim tim djeca tada mogu usporediti te dvije sfere i odlučiti kako djelovati. Kako poticati empatiju kod djece i mladeži je pitanje koje se postavlja. „Odnosi s odraslima potrebni su tinejdžerima jednako kao i mlađoj djeci i oni razvijaju svoju sposobnost za empatiju upravo putem razgovora unutar tih odnosa i osjećaja da ih drugi shvaćaju. Drugim riječima, najbolji način pomoći učenicima u razvijanju šireg raspona suosjećajnosti jeste pružati mu trajno iskustvo da ga razumijete i suosjećate s njim“.³⁵ Kada učenik osjeti da nastavnik može da zauzme njegovo gledište, da pogleda situaciju njegovim očima, te razumije osjećaje koje učenik u tom trenutku proživljava, učenik će biti spremniji otvoriti se i povjeriti nastavniku, jer će znati da je nastavnik sposoban da empatiše s njim. S druge strane, nastavnik koji je u mogućnosti osjećati empatiju prema svojim učenicima, lakše će razumijeti razloge učeničkih postupaka i samim tim lakše pronaći načine za rješavanje mnogih razrednih situacija.

---

³⁴ Bratanić, M. (1990). *Mikropedagogija*. Zagreb: ŠKOLSKA KNJIGA.

³⁵ Greenspan, S. (2002), *Sigurno dijete*, SAD, Perseus Publishing, str. 45.

Smatramo da je pored opisanih karakteristika koje su dobivene istraživanjem autora Kuhar i Sindik³⁶ potrebno izdvojiti i sljedeće karakteristike, a o njima će još više pokazatelja biti u rezultatima istraživanja.

Kontinuirani profesionalni razvoj

Kontinuirani profesionalni razvoj je vrlo bitan u nastavničkoj profesiji. Profesionalni razvoj zaustavlja rutinu, potiče rast društva i pojedinca. Društvene i gospodarske okolnosti se mijenjaju kroz vrijeme te isto tako se treba mijenjati obrazovanje. „Prije potrebno izmjene u odgojno-obrazovnoj organizaciji i djelatnosti nagovještavaju tendencije koje nude niz mogućnosti i rješenja te otvaraju različite perspektive. Svako obrazovnoj reformi nastavnici ne samo da su objekt i subjekt promjena, nego su glavni agensi promjena. U skladu s tim, perspektiva rada nastavnika u njegovom je razvijanju i mijenjaju osnovnih zadaća kako bi sačuvao svoj identitet stručnog saradnika škole, odnosno nastavnici trebaju kontinuiranu izobrazbu i pružanje šansi za zadovoljavanje potreba za obrazovanjem i profesionalnim usavršavanjem“. ³⁷ Zbog toga je bitno da se nastavnici konstantno usavršavaju, te da su u korak s vremenom. Kako i društvo, tako i obrazovanje se razvija te dolazi do novih spoznaja i činjenica. Tako bi trebali nastavnici te ostali sudionici u obrazovanju biti ažurni i neprestano se obrazovati. „Obrazovna politika EU je tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća istakla je koncept cjeloživotnog učenja kao jedan od ključnih stvari kod suočavanja s društvenim promjenama. Profesionalni razvoj ima razne nazive kao što su kontinuirano obrazovanje, profesionalno učenje, služba, ali sve se svodi na isti cilj - poboljšanje učenja i poučavanja učenika i nastavnika.“ ³⁸ Upravo u tu svrhu poboljšanja učenja i poučavanja učenika i nastavnika, jako je bitno da nastavnici održavaju korak s vremenom, da stalno rade na svom znanju, usavršavanju, pronalaženju novih načina rada i dolaženju do novih spoznaja koje se stalno mijenjaju.

---

³⁶ Sindik, J. (2014), Karakteristike dobrih odgajatelja, *Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol. 20 No. 75, 2014. Zagreb. Zagreb.

³⁷ Dedić Bukvić, E. i Nikšić, E. (2015), Stručno usavršavanje i profesionalni razvoj školskih pedagoga u Kantonu Sarajevo, *Časopis za obrazovanje odraslih i kulturu*, Vol. XV, No.2, Sarajevo.

³⁸ Poleis, I. (2017), Kontinuirano profesionalno obrazovanje učitelja, Rijeka. Dostupno na: <https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri:905/preview> (Posjećeno: 25.22.2018. godine)

Kolegijalni odnosi

Povezivanjem s kolegama nastavnicima i razmjenom iskustava, načina rada i izrađenih nastavnih materijala pomažemo kolegama, potičemo ih na promišljanje, ali i razvijamo svoje stavove, propitujemo svoje metode rada, stječemo iskustvo i kontinuirano učimo. U novije se vrijeme u školama posvećuje velika pozornost suradničkim oblicima nastave, razvoju odnosa među učenicima, potiče se suradnja s roditeljima, pa iznenađuje da su prilično zanemareni odnosi među samim nastavnicima iako oni definiraju sve druge odnose unutar škole. Tradicionalno nastavnici rade svoj posao individualno, odvojeni od svojih kolega s kojima površno i povremeno izmjenjuju informacije, ali slabo surađuju, pa ovaj najučestaliji oblik odnosa u školi asocira na paralelno igranje. Procjenjuje se kao neučinkovit model, suprotan suvremenim tendencijama povezivanja i umrežavanja na svim razinama. „Ključni čimbenici za uspostavu kolegijalnih odnosa su: međusobna potpora i povjerenje, međusobno opažanje nastave i zajedničko izvođenje, zajedničko planiranje i procjena, razmjena ideja i znanja, učenje od drugih, zajednički razvoj kurikuluma i dijeljenje resursa.“³⁹ Kolegijalni odnosi se povezuju s osobnom dobrobiti i profesionalnim razvojem nastavnika, ali i dobrobiti učenika te škole u cjelini. Da bi unaprijedili svoj rad, svoj pristup radu, spoznali vlastite greške ukoliko ih prave, te naučili korisne stvari koje do tada nisu znali, neophodno je da nastavnici komuniciraju, surađuju, te razmjenjuju vlastita iskustva sa svojim kolegama.

Kreativnost

Kreativnost u nastavi ima višestruko značenje. Budući da je kreativnost jedna od suštinskih karakteristika čovjeka, humana škola koja teži razvoju svih ljudskih potencijala ima obavezu da potiče kreativnost. Kreativni pojedinci su i značajan činitelj društvenog razvoja pa i opstanka nekog društva pa društvo koje koči kreativnost mlade generacije radi na vlastitom propadanju. Kreativnost pak snažno potiče kvalitetu nastave i čini je neusporedivo učinkovitijom od uobičajene nastave koja pati od dosade i da bi se uopće odvijala mora se zasnivati na strahu i raznim vrstama pritiska. Na nastavi za buduće nastavnike kreativnost ima posebno značenje jer pruža modele za organizaciju i izvođenje nastave koja omogućuje i potiče kreativnost.⁴⁰ U našem odgojno-obrazovnom radu, iako su preduzeti mnogobrojni napori i pozitivne pedagoško-

---

³⁹ Bilić, V. (2016), Odnosi među nastavnicima, Zagreb: Učiteljski fakultet u Zagrebu.

⁴⁰ Bognar, L. (2011). Kreativnost u nastavi, Učiteljski fakultet u Osijeku. Dostupno na: file:///C:/Users/User/Downloads/Napredak_2012_1_02_L_Bognar_Kreativnost_u_nastavi_napredak_153_1_9_20_2012.pdf (Posjećeno: 25.11.2018. godine)

psihološke mjere u oblasti reforme i modernizacija naših škola, i dalje je prisutno da vladaju u određenoj mjeri zastarjeli načini rada i primjenjivanje zastarjelih metoda rada. Ova realnost podstiče nas na aktivnost da preduzmemo sve neophodne mjere da bi se ovakva situacija promijenila u pozitivnom smislu. Bez uvođenja inovacija u sve sfere organizacije i rada škole nije moguće stvarati školu koja bi odgovorila potrebama vremena. Gledajući kroz historiju obrazovanja možemo primjetiti da se nikad kao danas nije toliko govorilo o potrebi uvođenja inovacija i modernizacije nastave. Današnja uloga nastavnika, u odnosu na tradicionalnu nastavu, u mnogim segmentima se promijenila. Zadaci za nastavnika treba da se ogledaju ne samo u realizaciji nastavnih programa, ciljeva i sadržaja, već i aktivnog učešća u razvoju pedagoške nauke. Škola kojoj težimo je škola u kojoj treba da pronalazimo, istražujemo, kritički se osvrćemo na informacije, a ne škola u kojoj ćemo samo prenositi informacije. „Nastavnik svojim radom, ili rekli bismo svojim stilom rada mora da pronalazi inovacije da bi njegov rad zadovoljio sve aspiracije i potrebe današnjih učenika i savremenog društva, a jedna od bitnih karakteristika inovativnog nastavnika jeste da podstiče učenike na kreativnost.“⁴¹ U odnosu na nastavnika u tradicionalnoj školi, čija se uloga svodila na reproduciranje znanja i frontalni način rada, suvremeni nastavnik mora svoju ulogu da zasniva na kreativnom radu, uvođenju inovacija, kritičkom promišljanju, iznalaženju novih načina rada i novih pristupa radu. Samim tim to znači da nastavnik mora biti kreativan pojedinac koji će kod budućih generacija podsticati kreativnost.

Humor

Upotrebom humora u nastavi nastavnik u razredu stvara pozitivnu razredno – nastavnu atmosferu. Međutim, nemaju svi nastavnici smisla za humor pa bi stoga prilikom studija za budućeg nastavnika tome trebalo pridati veću važnost. Nastava, odnosno nastavni proces predstavlja važan dio čovjekovog života, a u tome životu humor i smijeh zauzimaju značajno mjesto. Ukoliko nastavnik prilikom organizacije nastavnog procesa vodi „računa“ i o humoru, to može doprinijeti boljem ukupnom razredno-nastavnom, odnosno školskom ozračju. „Upotreba humora u nastavi mora imati svoju svrhu“.⁴² Učinkovito korištenje humora može pomoći učiteljima da uključe učenike u nastavni proces i da s njima uspostave prijateljski

---

⁴¹ Šejtanić, S. (2011) Kreativnost i inovativnost nastavnika u savremenoj školi, *Časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, br. 57-227, Mostar. Dostupno na:

<https://www.scribd.com/document/334545226/Kreativnost-i-inovativnost-nastavnika-u-savremenoj-%C5%A1koli> (Posjećeno: 15.12.2018. godine)

⁴² Ambruš, N. (2016), *Obilježja humora u nastavi primarnog obrazovanja*, Zagreb. Dostupno na: <https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg:108/preview> (Posjećeno: 25.11.2018. godine)

odnos. Osim toga, humor pripomaže kod stvaranja ugodnog ozračja u razredu, kao i kod pridobivanja i zadržavanja učenikove pažnje. S obzirom da se pomoću humora povećava efikasnost u tijeku procesa komuniciranja vrlo je važno da učitelji tijekom sata koriste humor. » Humor je bitan dio kreativnosti, a ona se najbolje postiže u opuštenom ozračju. Što više razvijamo svoju duhovitost u različitim situacijama, to ćemo znatnije unaprijediti naše kreativne mogućnosti. Krnjajić govori o tome kako humor ima veliko značenje u nastavi. On utječe na pažnju i povećava motivaciju na nastavi, unaprjeđenje učenja, potiče kreativnost i fleksibilno mišljenje, ublažava stres i napetosti, te povećava naklonost učenika prema učitelju.«⁴³ Efikasna upotreba humora u radu nastavnika, predstavlja snažno oružje u rukama nastavnika koje mu pomaže da razrednu atmosferu učini ugodnijom, nastavni proces zanimljivijim, učenike opuštenijim i zainteresovanijim za učestvovanje u času, te samim tim stvori bolje partnerske odnose sa svojim učenicima i samim ti dobije veću naklonost od njih. Na nastavnicima je samo da ovo sredstvo prepoznaju, te da ga iskoriste na pravi način u svoju korist.

Planiranje i pripremanje za nastavni rad

Planiranje i pripremanje za nastavni rad je najvažniji i najkompleksniji dio nastavnog procesa na svim nivoima školovanja. Svaka svjesna aktivnost čovjeka odvija se prema utvrđenom planu. Planiranje je aktivnost kojom se ljudi podstiču i usmjeravaju da na racionalan i što efikasniji način ostvare postavljene ciljeve u različitim društvenim djelatnostima. Obuhvata popis zadataka koje treba obaviti u određenom vremenu, pojedince i grupe koje ih realizuju, zatim oblike, metode, postupke i sredstva za ostvarivanje postavljenih ciljeva, kao i načine kontrole i procjene postignutih rezultata. Kako je i odgoj i obrazovanje veoma značajna i organizovana društvena djelatnost, planiranju u odgojno-obrazovnom radu mora se posvetiti izuzetno velika pažnja. Za svako planiranje neophodno je odgovarajuće pripremanje. Zbog toga se pripremanje i planiranje odgojno-obrazovnog rada posmatra kao jedinstveni proces. Pošto je nastavnik organizator i nosilac nastavnog rada, njemu pripada primarna funkcija u pripremanju i planiranju toga rada. „Pripremanje i planiranje je stalan proces i obaveza svakog nastavnika i zahtijeva od njega široko područje znanja, vještina i sposobnosti.«⁴⁴ Planiranje i pripremanje nastave su aktivnosti koje su čvrsto međusobno povezane i uslovljene. One obuhvataju širi

---

⁴³ Ivošević, A. (2013), Kreativne tehnike u razrednoj nastavi, Osijek. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/679399.Diplomski_rad-Andrea_Ivoevi.pdf (Posjećeno: 15.12.2018)

⁴⁴ Centar za stručno obrazovanje, (2006), planiranje odgojno-vaspitanog rada, Podgorica. Dostupno na: <http://www.cso.gov.me/files/1156150921.pdf> (Posjećeno: 25.11.2018. godina).

društveni kontekst, naučno-stručno utemeljenje i praktično oblikovanje nastave. Društvo inicira cjelokupnost nastave pa i aktivnosti planiranja i pripremanja. To dalje znači da društvo implicitno ili eksplicitno određuje kako će se planirati i pripremati za nastavu. Sve ozbiljne djelatnosti, ukoliko se njima želi postići cilj unaprijed se planiraju. „Planiranjem i pripremanjem se ostvaruju i anticipiraju okviri, pravci i dinamika nastavnog rada kao planskog, namjernog, sistemskog, cjelishodnog i progresivnog odgojno-obrazovnog djelovanja.“⁴⁵ Planiranje i pripremanje za nastavu je zahtjevno i ako se to ne shvati, u njegovim aktivnostima mogu lahko izostati pojedinosti važne za ishod nastave. Zato je planiranje i pripremanje za nastavu jedna od važnih aktivnosti koja se ne tiče samo nastavnika i škole, već i šire društvene zajednice.

Komunikacijske vještine

Ključan faktor u svim zanimanjima, a isključivo u nastavničkoj profesiji su komunikacijske vještine. Nastavnik koji posjeduje komunikacijske vještine uspješniji je u interakciji s učenicima i time je aktivnost učenika na nastavi produktivnija. Suvremeno obrazovanje temelji se na kompetencijama nastavnika, posebno na komunikacijskim kompetencijama i uzima se kao referentni okvir za razvoj i procjenjivanje individualnih kompetencija u profesionalnom radu i svakodnevnom životu. Povećanje efikasnosti odgojno-obrazovnog rada sa učenicima zahtjeva da se ciljevi obrazovanja, usavršavanja i osposobljavanja nastavnika iskazuju očekivanim kompetencijama, jer od kompetencija nastavnika ovisi da li će i u kojoj mjeri učenici razvijati neophodne kompetencije za život u suvremenom društvu. Bez komunikacije ne možemo zamisliti odgoj ni nastavu. Jedan od bitnih preduvjeta odgoja i izobrazbe je iskrena, otvorena i kongruentna komunikacija između nastavnika i učenika. „Potrebno je u obrazovanju i stručnom usavršavanju naglasak staviti na razvoj komunikacijskih sposobnosti, s posebnim naglaskom na empatijsko komuniciranje i razvijanje dijaloga.“⁴⁶ Možemo zaključiti da je komunikacija jedan od ključnih faktora za uspostavljanje dobrih odnosa nastavnika i učenika te da uspješnost interpersonalnog komuniciranja u nastavi ovisi od stupnja interakcije između nastavnika i učenika i pravilnog tumačenja sadržajnog i odnosnog aspekta poruke. Upravo o tome ovisi aktivnost učenika na nastavi.

---

⁴⁵ Muminović, H. (2013). Osnovi didaktike. Sarajevo: DES doo-Sarajevo.

⁴⁶ Buhač, Lj. (2017). Međuodnos komunikacijske kompetencije nastavnika i aktivnosti učenika u nastavi, Zagreb. Dostupno na:
<http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/9477/1/doktorski%20rad%20Ljiljana%20Buha%C4%8D.pdf>
(Posjećeno: 25.11.2018)

Nastavnici najviše pažnje pridaju ovim prethodno opisanim karakteristikama u njihovom radu. Posjedovanjem ovim karakteristika budi se odgojna nota u radu, potiču se djeca da kroz uzor, lik, djelo i ponašanje odgajatelja koji upotrebljavaju ove karakteristike u svom radu i oni sami usvajaju iste i uče iz njih. Sve navedene karakteristike odgojnog su karaktera. Uz pomoć svake od njih nastavnik pomalo oblikuje dijete u kvalitetnu ličnost. Nastavnik služi kao produžena ruka u odgajateljskoj noti roditelja, poštujući vrijednosti roditelja i njihov milje. Nastavnik kroz svoju ulogu njeguje odgajateljsku notu, trudi se da bude neko ko će propitivati interkulturalne vrijednosti, demokratske vrijednosti, ljudske i moralne vrijednosti, trudi se da bude neko ko će da pravi čovjeka od svakog djeteta, prije svega. Da li se stav nastavnika o bitnosti ovih karakteristika promijenio? Da li su ove karakteristike i dalje ono što nastavnici kao odgajatelji smatraju bitnim u svom radu i koji je danas rang i redoslijed kojim bi se ove karakteristike poredale od strane nastavnika je ono što se ovim istraživanjem nastoji ispitati.

7. METODOLOŠKI DIO

1. PREDMET ISTRAŽIVANJA:

Djeci je pored roditelja potreban i uzor u školi u kojoj provode većinski dio svog vremena. Osoba koja djetetu treba služiti kao dostojan uzor i odličan primjer jeste nastavnik. Da bi to bio, nastavnik mora posjedovati određene osobine ličnosti, mora znati različite stilove upravljanja razredom, znati se transformirati iz jedne uloge u drugu u zavisnosti od toga šta to određena situacija zahtijeva. Međutim polje nastavnikovog djelovanja se ne ograničava samo na njegove stručne kompetencije. Pored dimenzije stručnosti i znanja, nastavnik ima i funkciju odgajatelja. Međutim, živimo u 21. stoljeću u kojem težnja za konzumerizmom i tržištem rada sve više baca u sjenu odgojnu funkciju nastavnika u školi. Škole su danas više postale obrazovne ustanove, dok se odgojna strana nastavnog procesa u dobroj mjeri zanemaruje. U današnje vrijeme krajnji cilj odgojno-obrazovnog sistema svodi se na postizanje što boljih rezultata na takmičenjima, stalne promjene i veće težnje i zahtjevi koji dolaze od strane tržišta rada, kao imperativ postavljaju stalno nadograđivanje znanja i stručnosti i škole današnjice vodeći se tim imperativom, teže da zadovolje zahtjeve tržišta neopravdano zanemarujući odgojnu dimenziju škole. Razne reforme su danas dovele do toga da se uobičajeno shvatanje pojma odgoja, zamjenjuje shvaćanjem da se odgoj podrazumijeva pod pojmom obrazovanje i današnja praksa to i potvrđuje. Danas se u školama insistira na obrazovanju kroz koje se ostvaruju neki aspekti odgoja, gdje se javlja jedan ključni nedostatak, a to je nedovoljno promicanje vrijednosti i svrhe odgoja. Odbacivanjem institucionalnog odgoja učenici koji nemaju valjan roditeljski ili kućni odgoj prepuštaju se svojevrsnom „samoodgoju“, kao da utjecaj masovnih medija, vršnjaka i ulice već nije dovoljno nepromišljen, stihijski, prijeporan i često štetan, a oni sami nezreli i nepripremljeni da sami sebi budu učiteljima i odgajateljima. Pod terminom nastavnik kao odgajatelj⁴⁷ podrazumijevamo da je uloga nastavnika primarno odgojne prirode. Za uspješno obavljanje uloge nastavnika odlučujuća je kvaliteta njegove ličnosti, ne samo njegovo znanje o tome šta raditi, već uz to one osobine koje će omogućiti da to znanje dođe do izražaja. Nastavnik kao odgajatelj, u životu svake obitelji ima značajnu ulogu. Možemo ga postaviti uz bok roditelja u odgoju mlade generacije, pogotovo zato što je nastavnik taj koji može pomoći i roditeljima u njihovom uspješnijem odgojnom djelovanju. A učenici, s pravom očekuju da im nastavnici

---

⁴⁷ Za tumačenje sintagme „nastavnik kao odgajatelj“ korišteni su sljedeći izvori:
Bratanić, M. (1990). *Mikropedagogija*. Zagreb: ŠKOLSKA KNJIGA.
Glasser, W. (2004). *Kvalitetna škola*, Zagreb, Educa.
Vukasović, A. (1998). *Pedagogija*, Zagreb, Hrvatski katolički Zbor „MI“.

budu drugi roditelji. To da li će nastavnikovo djelovanje u razredu biti uspješno ovisi uveliko i od toga šta nastavnik i učenici smatraju bitnim za njegovo uspješno djelovanje i koliko važnosti pridaju odgojnoj funkciji u radu nastavnika. Upravo to koliko nastavnici, učenici i pedagozi insistiraju na odgojnoj funkciji i koliko je smatraju bitnom za rad nastavnika nastoji se ispitati ovim radom. Značaj istraživanja ogleda se u potrebi da se ukaže na važnost i značaj odgojne funkcije nastavnika, koja se često potiskuje u nastavi i odgojno-obrazovnom procesu ili čak sasvim izbacuje iz primjene. Ukazivanjem na značaj, aktuelnost, neophodnost i potrebu istraživanja ovog problema, pokušat ćemo razumijevati uslove za kvalitetniji odgojno-obrazovni rad nastavnika u školama, te razumijevati načine otklanjanja teškoća i prepreka koje se javljaju prilikom zanemarivanja odgojne funkcije nastavnika i pružanju smjernica za redefiniranje nastavnih planova i programa u skladu sa odgojnom funkcijom škole. Značaj se također ogleda u primjeni osnovnih elemenata koji čine nastavnika odgajateljem u školskom radu i nastavnom procesu, te samim tim poboljšanjem odnosa između nastavnika i učenika, kvalitetnijem odgojno-obrazovnom procesu i ukupnoj klimi škole kojoj je najprije potreban odgojni faktor kako bi stvarala ljude koji će najprije biti ljudi u pravom smislu te riječi sa svim moralnim vrijednostima i dobrotama koje će nositi u sebi, a zatim i profesionalci iz određenog područja za koje se opredijele. Podizanje svijesti o važnosti odgojne funkcije nastavnika od velikog je značaja za cijelu društvenu zajednicu. Iz školskih klupa izlaze učenici od kojih će se sutra očekivati da doprinesu napretku društva kao aktivni građani koji će poštovati vrijednosti i norme zajednice u kojoj žive, što svakako neće biti moguće ukoliko se kroz proces obrazovanja u učenike ne usade takve vrijednosti koje se ostvaruju putem odgojnog djelovanja nastavnika.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA:

Cilj ovog istraživanja jeste propitati mišljenje nastavnika o poimanju uloge nastavnika kao odgajatelja.

3. ZADACI ISTRAŽIVANJA:

1. Analizom pedagoške dokumentacije istražiti koji elementi se smatraju ključnim za djelovanje nastavnika kao odgajatelja.
2. Ispitati mišljenje nastavnika osnovne škole o zastupljenosti elemenata koji se smatraju ključnim za nastavnika kao odgajatelja.
3. Ispitati mišljenje nastavnika srednje škole o zastupljenosti elemenata koji se smatraju ključnim za nastavnika kao odgajatelja.
4. Ispitati da li se mišljenja nastavnika razlikuju s obzirom na to da li predaju u osnovnoj ili srednjoj školi.
5. Ispitati da li se mišljenja nastavnika razlikuju s obzirom na to da li predaju predmetnu ili razrednu nastavu.
6. Ispitati koje karakteristike sada dominiraju kao najbitnije u odnosu na istraživanje rađeno 2011. godine u Hrvatskoj.
7. Ispitati koje implikacije za praksu i istraživanje iz toga proizlaze.

5. ISTRAŽIVAČKA PITANJA:

1. Koji elementi opisuju odgajateljsku dimenziju nastavnika?
2. Kako su nastavnici rangirali elemente koji se smatraju ključnim za djelovanje nastavnika kao odgajatelja ?
3. Da li nastavnici razredne nastave posvećuju više pažnje odgojnim karakteristikama nego nastavnici predmetne nastave ?
4. Da li se mišljenje nastavnika osnovne i srednje škole razlikuje?
5. Koje karakteristike sada dominiraju kao najbitnije u odnosu na istraživanje rađeno 2011. godine u Hrvatskoj ?

6. METODE ISTRAŽIVANJA:

1. Metoda teorijske analize

Uz pomoć metode teorijske analize se na osnovu analize pedagoške teorije, pojmova, zakona, principa te na osnovu proučavanja pedagoške i druge literature omogućuje obogaćivanje fonda naučnog saznanja u pedagogiji. Ova metoda pedagoškog istraživanja se za razliku od empirijskog pristupa koji se temelji na indukciji služi pretežno dedukcijom kao logičko-metodološkim postupkom u pedagoškom istraživanju. Osnov za metodu teorijske analize su znači već utvrđena pedagoška i druga saznanja izražena u uopćenom vidu (pojmovi, zakonitosti) stečena primjenom drugih istraživačkih metoda i postupaka. Ova metoda ima primjenu i u empirijskim istraživanjima naročito u određivanju teorijskog okvira istraživanja, postavljanju hipoteza i pri interpretaciji rezultata. Međutim posebno je značajna za teorijska, povijesna i komparativna istraživanja. U pedagoškom istraživanju je važno da se uz teorijsku analizu koristi i teorijska sinteza koja je danas još uvijek slabije razvijena od analize.⁴⁸ Metoda teorijske analize u ovom radu služila je radi iščitavanja određenih tekstova, rječnika, enciklopedija, članaka te njihovog analiziranja i skiciranja bilješki.

2. Survey metoda

Ova metoda koristi se za ispitivanje stavova, vjerovanja, mišljenja.⁴⁹ Za potrebe ovog rada, survey metodu koristili smo da bi ispitali mišljenje nastavnika o poimanju njihove uloge kao odgajatelja.

3. Komparativna metoda

Predstavlja postupak uspoređivanja istih ili srodnih činjenica, pojava, procesa i odnosa, odnosno utvrđivanje njihove sličnosti i razlika u njihovom ponašanju i intenzitetu. Omogućuje istraživačima da dođu do raznih uopćavanja odnosno novih zaključaka, koji obogaćuju spoznaju.⁵⁰ Ova metoda koristila je za uspoređivanje odgovora nastavnika osnovne i srednje škole, te nastavnika razredne i predmetne nastave o važnosti elemenata koji se smatraju ključnim za nastavnika kao odgajatelja.

---

⁴⁸ Kulenović Z. i Slišković M. (2013), Metodologija znanstvenoistraživačkog rada, Zagreb, str.15.

⁴⁹ Cohen, L. (2007), Metode istraživanja u obrazovanju, Zagreb, Naklada Slap, str. 54.

⁵⁰ Kulenović, Z. i Slišković, M. (2013), Metodologija znanstvenoistraživačkog rada, Zagreb, str.15.

7. TEHNIKE ISTRAŽIVANJA:

1. **Rad na dokumentaciji**- skup sačuvanih podataka koji su vezi sa problemima odgoja. Riječ je o dokumentima koje su ranije izradile druge osobe, a istraživač iz njih izvlači zaključke.⁵¹ Ovom tehnikom su se u istraživanju analizirali elementi koji čine nastavnika odgajateljem, te se koristila u svrhu traganja za definicijom nastavnika kao odgajatelja.
2. **Tehnika anketiranja**- je postupak u kojem osobe pismeno odgovaraju na pitanja koja se odnose na činjenice koje su im poznate ili na pitanja u svezi sa njihovim osobnim mišljenjem.⁵² Tehnika anketiranja u ovom radu koristila je da bi se došlo do podataka o mišljenju nastavnika o odgajateljskoj dimenziji nastavnika.

8. INSTRUMENTI ISTRAŽIVANJA:

1. **Protokol (matrica) za čitanje**- Predstavlja instrument za teorijsku analizu uz pomoć kojeg se na osnovu analize pedagoške teorije, pojmova, principa te na osnovu proučavanja pedagoške i druge literature omogućuje obogaćivanje fonda naučnog saznanja u pedagogiji.⁵³ U ovom radu služila je radi iščitavanja određenih tekstova, rječnika, enciklopedija, članaka te njihovog analiziranja i skiciranja bilješki u svrhu određivanja zastupljenosti elemenata koji čine nastavnika kao odgajatelja u literaturi. Matrica za čitanje je služila i kao sredstvo za uspoređivanje odgovora nastavnika predmetne i razredne nastave u osnovnoj školi.
2. **Anketni upitnik**- Instrument anketiranja naziva se anketnim upitnikom. Sadrži zaglavlje s uvodom i uputama kojem slijede pitanja. Pitanja se po načinu njihovog postavljanja mogu podijeliti u tri osnovne grupe: pitanja otvorenog tipa, zatvorenog tipa i kombiniranog tipa.⁵⁴ Anketni upitnik u ovom radu koristio se da bi se došlo do podataka o mišljenju nastavnika o njihovoj odgajateljskoj dimenziji.

---

⁵¹ Mužić, V. (1968), Metodologija pedagoških istraživanja, Sarajevo, Svjetlost, str. 63.

⁵² Mužić, V. (2004), Metodologija istraživanja odgoja i obrazovanja, Zagreb, Educa, str. 82.

⁵³ Kulenović, Z. i Slišković, M. (2013), Metodologija znanstvenoistraživačkog rada, Zagreb, str.33.

⁵⁴ Mužić, V. (1999), Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja, Zagreb: Educa, str. 31.

9. UZORAK ISTRAŽIVANJA:

Za uzorak u ovom istraživanju odabrali smo 30 nastavnika iz OŠ „Kovačići“, 30 nastavnika iz OŠ „Grbavica 1“ i 60 nastavnika iz „Srednjoškolskog centra Hadžići“. Dio populacije odabran tako da predstavlja cijelu populaciju naziva se uzorkom. Ako svaka jedinka populacije može uz jednaku vjerovatnost postati dijelom uzorka onda se oblikuje slučajni uzorak. Postupak slučajnog odabiranja jedinice u uzorak naziva se randomizacijom.⁵⁵ Ovaj uzorak nije dovoljan da bi se vršila generalizacija na cijelu populaciju nastavnika.

8. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja bio je propitati mišljenje nastavnika o poimanju uloge nastavnika kao odgajatelja. Način do kojeg se došlo do željenog cilja uključivao je 34 komponente preuzete iz istraživanja sprovedenog 2011. godine u Hrvatskoj. U istraživanju 2011. godine koje su vršili Kuhar i Sindik⁵⁶ ispitana je 101 odgajateljica iz Hrvatske te 59 odgajateljica iz Bosne i Hercegovine, primjenom upitnika odgajateljskih kompetencija. Istraživanje se temeljilo na tome da su nastavnici trebali rangirati po važnosti sljedeće karakteristike:

1. Sigurnost djece
2. Pravednost
3. Etičnost
4. Intrinzični interes i ljubav za posao i djecu
5. Partnerski odnos s djecom
6. Uvažavanje različitosti
7. Odgovornost
8. Prepoznavanje dječijih potreba
9. Pristupačan odnos s roditeljima
10. Empatija
11. Pravovremeno informiranje roditelja o djeci

---

⁵⁵ Halmi, A. (2003), *Strategije kvalitativnih istraživanja u primjenjenim društvenim znanostima*, Zagreb: Naklada „Slap“.

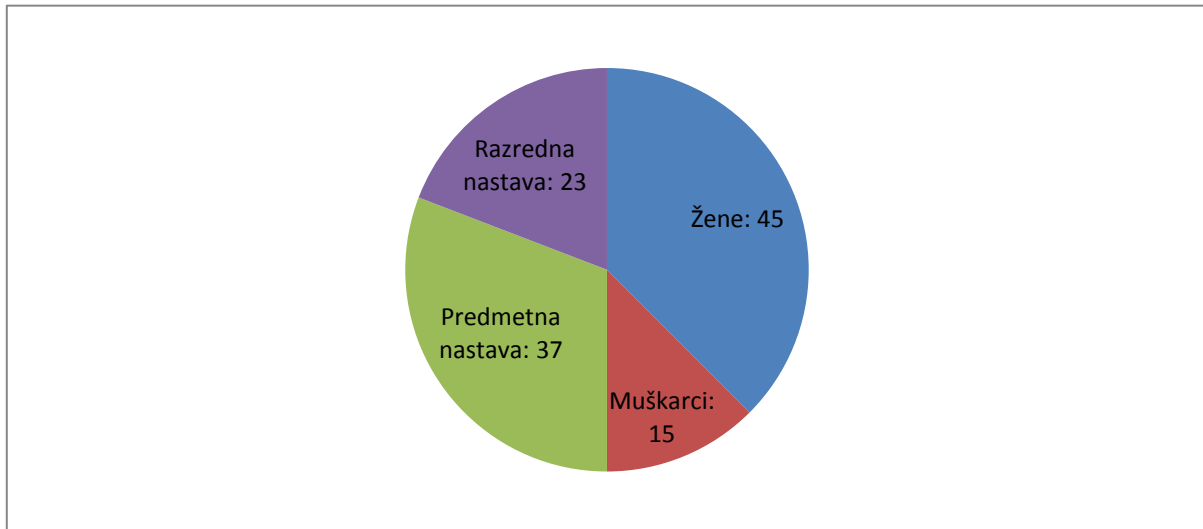
⁵⁶ Sindik, J. (2014), *Karakteristike dobrih odgajatelja*, Zagreb.

12. Samokontrola
13. Emocionalna uravnoteženost
14. Strpljivost
15. Dosljednost
16. Dobra priprema za rad
17. Humor
18. Tolerancija
19. Profesionalnost u radu
20. Spremnost na dogovore s kolegama
21. Suradnja s kolegama
22. Razmjena informacija sa stručnim saradnicima
23. Otvorenost za nove oblike rada
24. Spremnost na kompromis
25. Iskrenost u odnosima s kolegama
26. Kreativnost
27. Prihvatanje sugestija
28. Kontinuirano cjeloživotno obrazovanje
29. Komunikacijske vještine
30. Samopouzdanje
31. Fleksibilnost
32. Samokritičnost
33. Uključivanje roditelja u rad škole
34. Ambicioznost

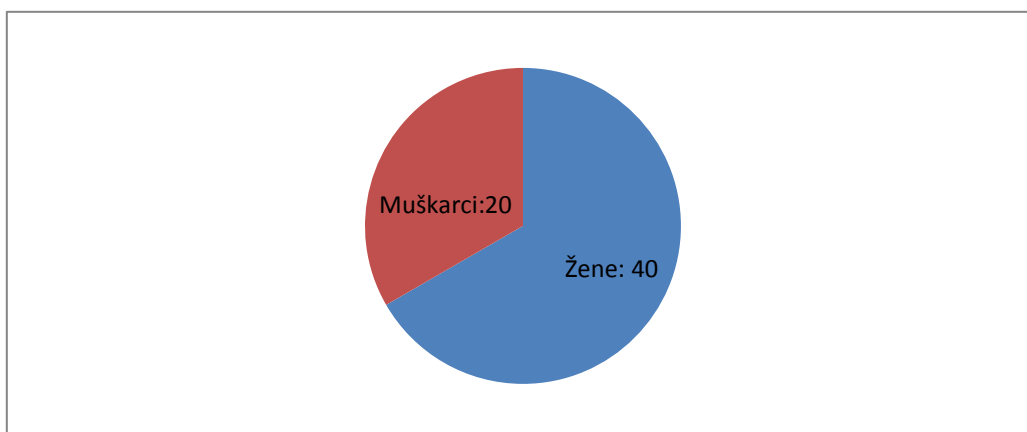
Istraživanjem smo željeli saznati koje karakteristike sada dominiraju kao najbitnije u odnosu na istraživanje rađeno 2011. godine. Za potrebe istraživanja uzeli smo uzorak od 120 nastavnika, od toga 30 nastavnika iz OŠ „Grbavica 1“, 30 nastavnika iz OŠ „Kovačići“ i 60 nastavnika iz „Srednjoškolskog centra Hadžići“. Karakteristike odabranog uzorka su sljedeće:

U osnovnim školama uzorak je činilo 45 žena i 15 muškaraca radnog staža od 1-30 godina, pri čemu su među uzorkom dominirali nastavnici sa radnim stažom od 1-5 godina. Od ukupnog uzorka 37 nastavnika predaje predmetnu nastavu, dok 23 nastavnika predaju razrednu nastavu.

Grafikon 1: Uzorak nastavnika osnovne škole

U srednjim školama uzorak je činilo 40 žena i 20 muškaraca radnog staža od 1-40 godina, pri čemu su među uzorkom dominirali nastavnici s radnim stažom od 11-15 godina. Iz rezultata smo željeli utvrditi kojih 6 karakteristika nastavnici smatraju najvažnijim, odnosno rangiraju najvisočije, te kojih 6 karakteristika nastavnika kao odgajatelja smatraju najmanje bitnim za njihovo odgojno djelovanje.

Grafikon 2: Uzorak nastavnika srednje škole

Nakon što smo analizom pedagoške dokumentacije utvrdili koji elementi se smatraju ključnim za djelovanje nastavnika kao odgajatelja, što je bio naš prvi istraživački zadatak, drugi zadatak

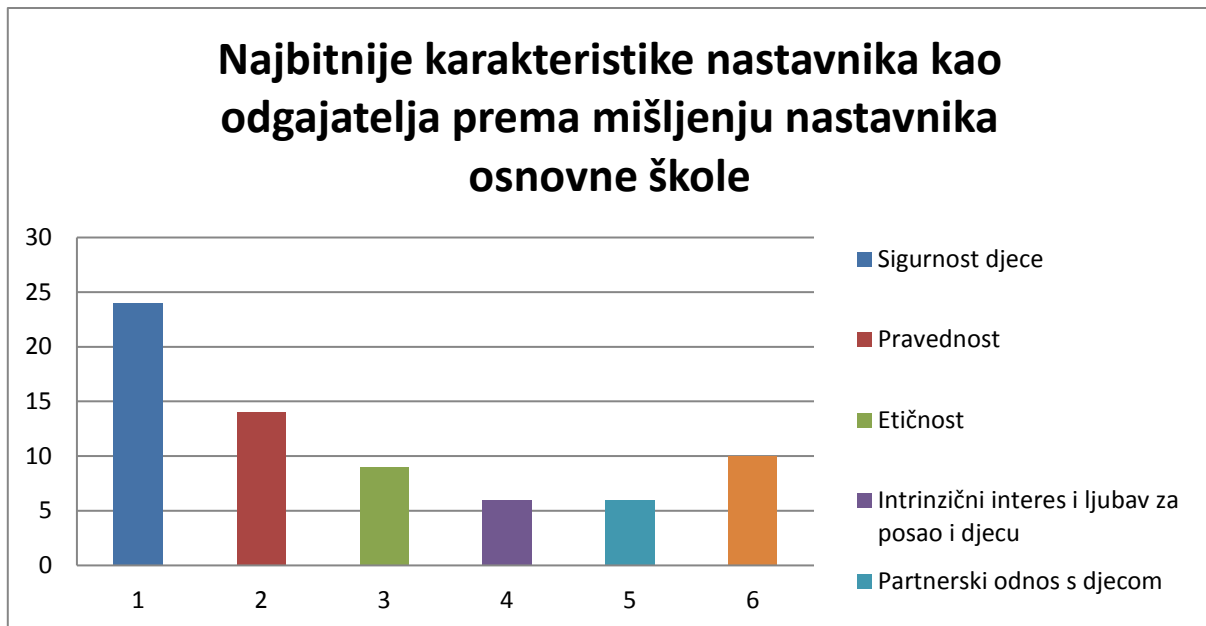
koji smo postavili u istraživanju bio je ispitati mišljenje nastavnika osnovne škole o zastupljenosti tih elemenata.

8.1 Rang karakteristika nastavnika kao odgajatelja prema mišljenju nastavnika osnovne škole

Drugi istraživački zadatak koji smo postavili bio je ispitati mišljenje nastavnika osnovne škole o zastupljenosti elemenata koji se smatraju ključnim za djelovanje nastavnika kao odgajatelja.

Rezultati koje smo dobili pokazuju redoslijed karakteristika nastavnika kao odgajatelja koje nastavnici osnovne škole smatraju najbitnijim i najmanje bitnim.

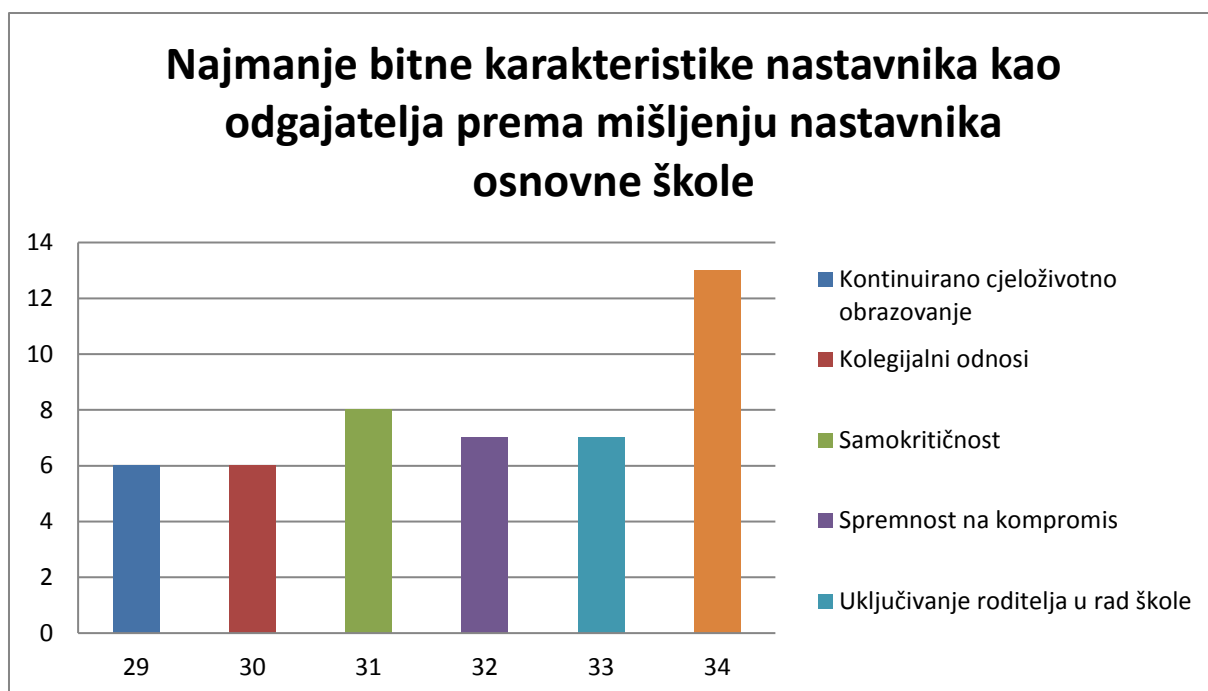
- Od ukupnog uzorka od 60 nastavnika osnovne škole njih 24 sigurnost stavljaju na prvo mjesto.
- Pravednost zauzima drugo mjesto i birana je od strane 14 nastavnika.
- Devet nastavnika je biralo karakteristiku etičnost za treće mjesto.
- Šest nastavnika smatra da intrinzični interes i ljubav za posao i djecu treba da zauzima četvrto mjesto.
- Peto mjesto su partnerski odnosi s djecom izabrani od strane šest nastavnika koji smatraju da partnerski odnos treba da zauzme tu poziciju.
- Šesto mjesto prema mišljenju nastavnika osnovne škole zauzima odgovornost koju je za tu poziciju biralo deset nastavnika.

Grafikon 3: Najbitnije karakteristike nastavnika kao odgajatelja prema mišljenju nastavnika osnovne škole

Karakteristike kojima nastavnici osnovne škole pridaju najmanje pažnje i smatraju ih najmanje bitnim za njihovo djelovanje kao odgajatelja su sljedeće:

- Kontinuirano cjeloživotno obrazovanje biralo je šest nastavnika za 29. mjesto.
- Karakteristika kolegijalni odnosi je zauzela 30. mjesto i za to mjesto birana je od strane šest nastavnika.
- Samokritičnost je birana od strane osam nastavnika za 31. mjesto.
- Karakteristika uključivanje roditelja u rad škole odabrana je od strane sedam nastavnika za 32. mjesto.
- Na posljednjem mjestu nalazi se karakteristika ambicioznost koja je odabrana od strane 13 nastavnika koji smatraju da ambicioznost treba da bude posljednja.

Grafikon 4: Najmanje bitne karakteristike kao odgajatelja prema mišljenju nastavnika osnovne škole

Dakle nakon sprovedenog istraživanja rang karakteristika koji smo dobili od nastavnika osnovne škole je sljedeći:

Tabela 1: Rang najbitnijih i najmanje bitnih karakteristika nastavnika kao odgajatelja prema mišljenju nastavnika osnovne škole

Najbitnije karakteristike		Najmanje bitne karakteristike	
1.	Sigurnost djece	29.	Kontinuirano cjeloživotno obrazovanje
2.	Pravednost	30.	Kolegijalni odnosi
3.	Etičnost	31.	Samokritičnost
4.	Intrinzični interes i ljubav za posao i djecu	32.	Spremnost na kompromis
5.	Partnerski odnos s djecom	33.	Uključivanje roditelja
6.	Odgovornost	34.	Ambicioznost

Na osnovu tabele možemo zaključiti da nastavnici osnovne škole zadovoljavanje potrebe za sigurnošću učenika smatraju najbitnijom stavkom u okviru njihovog odgojno-obrazovnog djelovanja. Zadovoljavanjem ove potrebe kod učenika nastavnici otklanjaju mogućnost da se učenici unutar razrednog kolektiva osjećaju nesigurnim. Kao drugu po važnosti karakteristiku nastavnici osnovne škole izdvajaju pravednost. Pravednost podrazumijeva isti treman svih

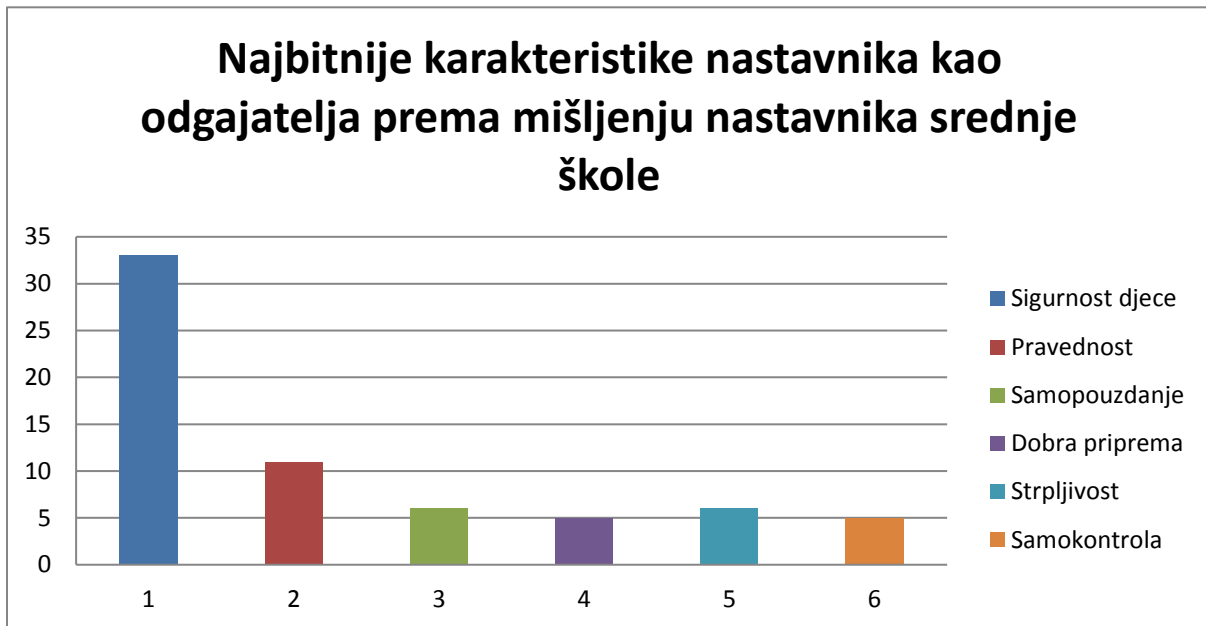
učenika unutar jednog razreda i nastavnici ovu karakteristiku stavljaju u kategoriju najbitnijih karakteristika, odnosno na drugo mjesto. Etičnost kao karakteristika nastavnika je zauzela treće mjesto, što bi značilo da nastavnici pridržavanje moralnih načela u obavljanju svog zvanja smatraju jako bitnim. Pod nastavnikovom se etikom razumijeva odnos prema svojim profesionalnim obvezama, prema zajednici (školi) i prema drugim prosvjetnim djelatnicima. Na četvrtom mjestu liste našla se karakteristika intrinzični interes i ljubav za posao i djecu, što bi značilo da je nastavnicima osnovne škole jako bitno da vole djecu i posao koji rade, jer će od toga da li nastavnik osjeća ljubav prema djeci i poslu koji radi zavisi i to koliko će truda, rada, volje, energije, kreativnosti i pažnje nastavnik uložiti u ono što radi. Šesto mjesto nastavnici su dodijelili odgovornosti, kao jednoj od najbitnijih karakteristika u njihovom odgojnom djelovanju. Nastavnik jeste osoba koja je odgovorna za većinu stvari koje se dešavaju u nastavnom procesu i nastavnici osnovne škole su to i prepoznali. Kada govorimo o karakteristikama koje nastavnici osnovne škole smatraju najmanje bitnim vidimo da nastavnici rad na vlastitom usavršavanju i suradnju sa kolegama i roditeljima smatraju najmanje bitnim, što su poprilično iznenađujući rezultati, jer nastavnici koji rade sa djecom manjeg uzrasta trebaju znati da suradnja sa roditeljima ima izuzetan značaj, kako zbog adaptacije samog djeteta na školsko okruženje, tako i zbog uspješnosti djeteta u školi. Dok s druge strane rad na vlastitom usavršavanju i kolegijalni odnosi omogućavaju obogaćivanje njihovih spoznaja, načina rada i unapređivanje njihovog odgojno-obrazovnog djelovanja.

8.2 Rang karakteristika nastavnika kao odgajatelja prema mišljenju nastavnika srednje škole

Nakon što smo analizirali rezultate dobivene od nastavnika u osnovnoj školi, treći zadatak koji smo postavili u istraživanju bio je ispitati mišljenje nastavnika srednje škole o zastupljenosti elemenata koji se smatraju ključnim za nastavnika kao odgajatelja. Primarna namjera jeste vidjeti koje karakteristike nastavnika kao odgajatelja nastavnici smatraju najbitnijim, a koje najmanje bitnim u srednjoj školi. Rezultati koje smo dobili ovim istraživanjem su sljedeći:

- Od ukupnog uzorka od 60 nastavnika srednje škole, njih 33 je biralo sigurnost kao najbitniju karakteristiku nastavnika kao odgajatelja i time je izglasali na prvo mjesto.
- Drugo mjesto je pripalo karakteristici pravednost koju je biralo 11 nastavnika.
- Karakteristiku samopouzdanje je biralo šest nastavnika koji smatraju da ona treba da zauzima treće mjesto.

- Dobru pripremu je biralo pet nastavnika koji smatraju da ona treba da zauzima četvrtu poziciju.
- Nastavnici smatraju da na petom mjestu treba da se nađe karakteristika strpljivost i njih šest je biralo ovu karakterstiku na petu poziciju.
- Pet nastavnika je biralo samokontrolu za šestu poziciju koju je ova karakteristika zauzela na listi karakteristika.

Grafikon 5: Najbitnije karakteristike nastavnika kao odgajatelja prema mišljenju nastavnika srednje škole

Što se tiče karakteristika koje nastavnici srednje škole smatraju najmanje bitnim, rezultati su sljedeći.

- Šest nastavnika je biralo komunikacijske vještine kao karakteristiku koja treba da zauzme 29. mjesto.
- Karakteristika fleksibilnost je zauzela 30. mjesto i za tu poziciju ju je izglasalo sedam nastavnika.
- Devet nastavnika je biralo karakteristiku iskrenost u odnosima s kolegama za 31. mjesto na listi karakteristika.
- Humor je karakteristika koja prema mišljenju nastavnika srednje škole zauzima 32. mjesto i nju je za tu poziciju biralo šest nastavnika.
- Karakteristika ambicioznost po mišljenju nastavnika srednje škole treba da zauzme 33. mjesto i nju je za tu poziciju biralo 12 nastavnika.

- Posljednje mjesto i ujedno najmanje bitna karakteristika nastavnika kao odgajatelja po mišljenju nastavnika srednje škole je zauzela karakteristika uključivanje roditelja u rad škole i 15 nastavnika ju je biralo za najmanje bitnu karakteristiku.

Grafikon 6: Najmanje bitne karakteristike nastavnika kao odgajatelja prema mišljenju nastavnika srednje škole

Dakle rang karakteristika nastavnika kao odgajatelja koje smo dobili prema mišljenju nastavnika srednje škole je sljedeći:

Tabela 2: Rang najbitnijih i najmanje bitnih karakteristika nastavnika kao odgajatelja prema mišljenju nastavnika osnovne škole

Najbitnije karakteristike		Najmanje bitne karakteristike	
1.	Sigurnost djece	29.	Komunikacijske vještine
2.	Pravednost	30.	Fleksibilnost
3.	Samopouzdanje	31.	Iskrenost u odnosima s kolegama
4.	Dobra priprema	32.	Humor
5.	Strpljivost	33.	Ambicioznost
6.	Samokontrola	34.	Uključivanje roditelja u rad škole

Iz dobivenih rezultata možemo vidjeti da je obezbjeđivanje sigurnosti djece kao karakteristika koju nastavnik treba da ima na prvom mjestu kod nastavnika u srednjoj školi. Pravednosti koja je već ranije opisana se posvećuje drugo mjesto, dok treće mjesto zauzima samopouzdanje. Nastavnici srednje škole smatraju da im je u radu sa učenicima srednjoškolskog uzrasta potrebno samopouzdanje. Samopouzdanje je svojstvo koje je kod raznih osoba različito izraženo. Razvitak samopouzdanja se odvija kroz proces razvitka ličnosti, a taj proces opisuje se kao dugotrajan i doživotan. Smatra se da je jedan od najznačajnijih aspekata slike o sebi samopoštovanje, a ono je cjelovito vrednovanje sebe. Dobra priprema je stavka koja se kod nastavnika srednje škole našla na četvrtom mjestu. Planiranje i pripremanje za nastavni rad je najvažniji i najkompleksniji dio nastavnog procesa na svim nivoima školovanja. Svaka svjesna aktivnost čovjeka odvija se prema utvrđenom planu. Obuhvata popis zadataka koje treba obaviti u određenom vremenu, pojedince i grupe koje ih realizuju, zatim oblike, metode, postupke i sredstva za ostvarivanje postavljenih ciljeva, kao i načine kontrole i procjene postignutih rezultata. Kako je i odgoj i obrazovanje veoma značajna i organizovana društvena djelatnost, planiranju u odgojno-obrazovnom radu nastavnici srednje škole smatraju da se treba posvetiti izuzetno velika pažnja. Iz navedenih rezultata zaključujemo da nastavnici srednje škole pridaju dosta značaja dobroj pripremi nastavnog časa, da smatraju da je jako bitno imati plan realizacije istog, te da se na čas ne smije dolaziti nepripremljeno. Jako je bitno da nastavnici pored toga što je ovo formalna obaveza svakog nastavnika, smatraju istodobno da popunjavanje obrasca za pripremu nastavnog časa nije samo obaveza, nego za njih i jako bitna i korisna stavka. Strpljivost se nalazi na šestom mjestu kod nastavnika srednje škole, što znači da smatraju da je bitno ostaviti dovoljno prostora učenicima da se pokažu na pravi način, da prikažu maksimum vlastitih mogućnosti, da pronađu vlastiti put u nastavnom procesu, da otkriju koje metode, oblike i načine rada najviše preferiraju, da steknu povjerenje u nastavnika, da uspostave lični kontakt s nastavnikom i slično. Nastavnici srednje škole smatraju da je bitno biti strpljiv i čekati da za određene stvari dođe pravo vrijeme. Iduća stavka koju nastavnici smatraju jednom od najbitnijih je samokontrola. Samokontrola označava našu sposobnost da se smirimo kad smo uzrujani i razveselimo kad smo tužni. Sposobnost upravljanja osjećajima i ponašanjem može biti ključna za učenje u školskom okruženju. Upravljanje razredom može biti teško kad imate mnogo djece za koju ste odgovorni. Kad uz to imate djecu koja ometaju nastavu i ponašaju se neprimjereno, to može ograničiti vašu sposobnost da poučavate. Zbog toga je učenje samokontroli jako značajno, a nastavnici srednje škole su to prepoznali i samokontroli dodijelili šesto mjesto i samim tim je svrstali u najbitnije karakteristike za djelovanje nastavnika kao odgajatelja. Što se tiče karakteristika koje nastavnici srednje škole smatraju najmanje bitnim za

njihovo djelovanje kao odgajatelja nastavnici srednje škole su među najmanje bitnim izdvojili komunikacijske vještine. Razgovor je jedna od ključnih metoda rješavanja problema i komuniciranja sa učenicima, a nastavnik koji posjeduje komunikacijske vještine uspješniji je u interakciji s učenicima i time je aktivnost učenika na nastavi produktivnija. Međutim to nije ono što nastavnici srednje škole smatraju. Također nastavnici srednje škole smatraju da usklađivanje vlastitog ponašanja u skladu sa situacijom u kojoj se nalaze nije neophodno za njihovo odgojno djelovanje, te svrstavaju fleksibilnost među jednu od najmanje bitnih karakteristika. Nastavnici srednje škole također ne pridaju značaj kolegijalnim odnosima u svom radu i smatraju da iskrenost u odnosima s kolegama nije bitna stavka za njihovo djelovanje kao odgajatelja. Iduća stavka koju nastavnici srednje škole smatraju najmanje bitnom je humor, nastavnici smatraju da humor u nastavi ne koristi njihovom boljem odgojnom djelovanju. Ambicioznost kao osobina koja nastavnicima omogućava težnju za usavršavanjem, napredovanjem, kretanjem ka boljem, je kod nastavnika srednje škole na pretposljednem mjestu. I zadnje mjesto na tabeli zauzima uključivanje roditelja u rad škole, gdje se jasno vidi da najnebitnijom stavkom nastavnici srednje škole smatraju suradnju s roditeljima i njihovo sudjelovanje u nastavnom i općenito odgojno-obrazovnom procesu.

8.3 Karakteristike nastavnika kao odgajatelja: razlike u mišljenju nastavnika osnovne i srednje škole

Četvrti zadatak koji smo postavili u istraživanju bio je ispitati da li se mišljenja nastavnika razlikuju s obzirom na to da li predaju u osnovnoj ili srednjoj školi. Rezultati koje smo dobili su sljedeći:

Kada su u pitanju karakteristike koje nastavnici osnovne škole smatraju najbitnijim, nastavnici su se odlučili za sljedeće karakteristike:

- Sigurnost djece
- Pravednost
- Etičnost
- Intrinzični interes i ljubav za posao i djecu
- Partnerski odnos s djecom
- Odgovornost

Ovim karakteristikama nastavnici osnovne škole pridaju najviše važnosti i smatraju da je za njihov odgojni rad u školi posjedovanje upravo ovih karakteristika neophodno.

Nastavnici srednjih škola su također rangiranjem karakteristika po važnosti odabrali 6 karakteristika koje smatraju najbitnijim za njihov rad kao odgajatelja. Karakteristike koje su nastavnici srednje škole odabrali kao najbitnije su sljedeće:

- Sigurnost djece
- Pravednost
- Samopouzdanje
- Dobra priprema
- Strpljivost
- Samokontrola

Tabela 3. Najbitnije karakteristike nastavnika kao odgajatelja: razlike u mišljenju nastavnika osnovne i srednje škole

Najbitnije karakteristike nastavnika osnovne škole		Najbitnije karakteristike nastavnika srednje škole	
1.	Sigurnost djece	1.	Sigurnost djece
2.	Pravednost	2.	Pravednost
3.	Etičnost	3.	Samopouzdanje
4.	Intrinzični interes i ljubav za posao i djecu	4.	Dobra priprema
5.	Partnerski odnos s djecom	5.	Strpljivost
6.	Odgovornost	6.	Samokontrola

Karakteristike kojima nastavnici osnovne škole pridaju najmanje pažnje i koje smatraju najmanje bitnim za njihovo djelovanje kao odgajatelja u školi su sljedeće karakteristike:

- Kontinuirano cjeloživotno obrazovanje
- Kolegijalni odnosi
- Samokritičnost
- Spremnost na kompromis
- Uključivanje roditelja u rad škole
- Ambicioznost

Nastavnici srednje škole kao najmanje bitne karakteristika za njihovo djelovanje kao odgajatelja odlučili su se za sljedeće karakteristike:

- Komunikacijske vještine
- Fleksibilnost
- Iskrenost u odnosima s kolegama
- Humor
- Ambicioznost
- Uključivanje roditelja u rad škole

Tabela 4. Najmanje bitnije karakteristike nastavnika kao odgajatelja: razlike u mišljenju nastavnika osnovne i srednje škole

Najmanje bitne karakteristike nastavnika osnovne škole		Najmanje bitne karakteristike nastavnika srednje škole	
29.	Kontinuirano cjeloživotno obrazovanje	29.	Komunikacijske vještine
30.	Kolegijalni odnosi	30.	Fleksibilnost
31.	Samokritičnost	31.	Iskrenost u odnosima s kolegama
32.	Spremnost na kompromis	32.	Humor
33.	Uključivanje roditelja u rad škole	33.	Ambicioznost
34.	Ambicioznost	34.	Uključivanje roditelja u rad škole

Ono što iz prikazanih tabela možemo zaključiti jeste da sigurnost i pravednost i nastavnici srednje i nastavnici osnovne škole smatraju najbitnijim karakteristikama. Ostale karakteristike koje nastavnici osnovne škole smatraju bitnim više su orijentisane na stvaranje prisnijeg odnosa sa učenicima, partnerskog odnosa s njima i bitna im je ljubav koju osjećaju prema djeci. Dok nastavnici srednje škole više važnosti pridaju dobroj pripremi za nastavu i osobinama koje se odnose na njih same, a nisu direktno vezane za učenike, kao što su: samopouzdanje, samokontrola, strpljivost. Ove osobine zahtijevaju nastavnikov neprekidan rad na sebi, na vlastitom kontroliranju emocija, rad na svom samopouzdanju, osjećaju zadovoljstva, na odgađanju vlastitih reakcija, odnosno strpljivošću itd. Generalni utisak je da se nastavnici osnovne škole više okreću karakteristikama koje se tiču njihovog odnosa s učenicima, dok se nastavnici srednje škole više okreću karakteristikama koje se odnose na njih same.

Što se tiče karakteristika koje nastavnici smatraju najmanje bitnim za njihovo djelovanje kao odgajatelja i nastavnici osnovnih i nastavnici srednjih škola se slažu da su kolegijalni odnosi, ambicioznost i uključivanje roditelja u rad škole među najnebitnijim karakteristikama. Ostale karakteristike koje nastavnici osnovne škole smatraju najmanje bitnim odnose se na nastavnikovo usavršavanje, poput samokritičnosti i kontinuiranog cjeloživotnog obrazovanja. Dok se s druge strane ostale karakteristike nastavnika srednje škole odnose na nepotrebnost posjedovanja određenih osobina kao što su komunikacijske vještine, fleksibilnost i humor.

8.4 Karakteristike nastavnika kao odgajatelja: razlike u mišljenju nastavnika razredne i predmetne nastave

Peti istraživački zadatak na koji se ovim istraživanjem nastojao dobiti odgovor jeste: Ispitati da li se mišljenja nastavnika razlikuju s obzirom na to da li predaju predmetnu ili razrednu nastavu. Rezultati koje smo dobili su sljedeći:

Nastavnici razredne nastave kao najbitnije za odgojno djelovanje u svom radu smatraju sljedeće karakteristike:

- Sigurnost djece
- Intrinzični interes i ljubav za posao i za djecu
- Pravednost i dosljednost
- Partnerski odnos s djecom i kreativnost
- Humor
- Strpljivost

Nastavnici predmetne nastave navode sljedeće karakteristike kao najbitnije za njihovo odgojno djelovanje:

- Sigurnost djece
- Pravednost
- Etičnost
- Dosljednost
- Partnerski odnos s djecom
- Odgovornost

Tabela 5: Najbitnije karakteristike nastavnika kao odgajatelja: razlike u mišljenju nastavnika razredne i predmetne nastave

Najbitnije karakteristike nastavnika razredne nastave		Najbitnije karakteristike nastavnika predmetne nastave	
1.	Sigurnost djece	1.	Sigurnost djece
2.	Intrinzični interes i ljubav za posao i za djecu	2.	Pravednost
3.	Pravednost i dosljednost	3.	Etičnost
4.	Partnerski odnos s djecom i kreativnost	4.	Dosljednost
5.	Humor	5.	Partnerski odnos s djecom
6.	Strpljivost	6.	Odgovornost

Nastavnici razredne nastave smatraju sljedeće karakteristike najmanje bitnim za njihovo djelovanje kao odgajatelja:

- Kontinuirano cjeloživotno obrazovanje
- Spremnost na dogovore s kolegama
- Spremnost na kompromis
- Otvorenost za nove oblike rada
- Fleksibilnost
- Ambicioznost

Nastavnici predmetne nastave sljedeće karakteristike smatraju najmanje bitnim za njihovo djelovanje kao odgajatelja:

- Emocionalna uravnoteženost
- Iskrenost u odnosima s kolegama
- Samokritičnost
- Spremnost na kompromis
- Uključivanje roditelja u rad škole
- Ambicioznost

Tabela 6: Najmanje bitne karakteristike nastavnika kao odgajatelja: razlike u mišljenju nastavnika razredne i predmetne nastave

Najmanje bitne karakteristike nastavnika razredne nastave		Najmanje bitne karakteristike nastavnika predmetne nastave	
29.	Kontinuirano cjeloživotno obrazovanje	29.	Emocionalna uravnoteženost
30.	Spremnost na dogovore s kolegama	30.	Iskrenost u odnosima s kolegama
31.	Spremnost na kompromis	31.	Samokritičnost
32.	Otvorenost za nove oblike rada	32.	Spremnost na kompromis
33.	Fleksibilnost	33.	Uključivanje roditelja u rad škole
34.	Ambicioznost	34.	Ambicioznost

Iz navedenih tabela možemo vidjeti da ne postoji velika razlika između ove dvije kategorije, osim da nastavnici razredne nastave smatraju da moraju imati više strpljivosti u radu s djecom nego nastavnici predmetne nastave. Te humor kao karakteristika koju nastavnici razredne nastave smatraju bitnom u radu, dok joj nastavnici predmetne nastave ne pridaju toliki značaj. Što se tiče karakteristika koje nastavnici smatraju najmanje bitnim uglavnom dolazi do poklapanja. I jedni i drugi se slažu da rad na vlastitom usavršavanju i kolegijalni odnosi treba da budu na zadnjem mjestu. Odgovori nastavnika se razlikuju u tome što nastavnici razredne nastave pokazuju da su manje otvoreni za nove oblike rada od nastavnika predmetne nastave.

Te da nastavnici predmetne nastave uključivanje roditelja u rad škole smatraju nebitnim, dok nastavnici razredne nastave smatraju da je bitno da roditelji budu uključeni u rad škole. Način na koji to objašnjavamo jeste da su nastavnici razredne nastave direktno povezani s roditeljima, kao njihove razredne starješine. Oni su ti koji nastavnike obavještavaju o svemu što se dešava s njihovom djecom, koji sarađuju s njima i rješavaju probleme koji se pojave. Dok nastavnici predmetne nastave ne moraju da ostvaruju direktan kontakt s roditeljima, jer sve nedoumice koje imaju mogu riješiti s razrednim starješinom koji će dalje da prenese roditeljima informacije ukoliko je to potrebno. Na osnovu ovih rezultata možemo zaključiti da ne postoji značajna razlika između odgojnih karakteristika koje nastavnici razredne nastave smatraju bitnim u odnosu na nastavnike predmetne nastave, te da generalno ne možemo reći da nastavnici razredne nastave posvećuju više pažnje odgojnim karakteristikama nego nastavnici predmetne nastave.

8.5 Karakteristike nastavnika kao odgajatelja: Poredak istraživanja iz 2011. godine i istraživanja iz 2018. godine.

Šestim istraživačkim zadatkom željeli smo saznati koje karakteristike sada dominiraju kao najbitnije u odnosu na istraživanje rađeno 2011. godine koje su vršili Kuhar i Sindik u kojem je ispitana 101 odgajateljica iz Hrvatske te 59 odgajateljica iz Bosne i Hercegovine, primjenom upitnika odgajateljskih kompetencija. Rezultati koje smo dobili su sljedeći:

Tabela 7: Poredak istraživanja iz 2011. godine i istraživanja iz 2018. godine.

Najbitnije karakteristike 2011. Godine		Najbitnije karakteristike 2018. Godine	
1.	Sigurnost djece	1.	Sigurnost
2.	Pravednost	2.	Pravednost
3.	Etičnost	3.	Etičnost
4.	Intrinzični interes i ljubav za posao i djecu	4.	Intrinzični interes i ljubav za posao i djecu
5.	Partnerski odnos s djecom	5.	Partnerski odnos s djecom
6.	Uvažavanje različitosti	6.	Odgovornost

Kao što možemo vidjeti iz priloženog sistem vrijednosti nastavnika ostao je skoro pa identičan. I nakon sedam godina nastavnici i dalje iste karakteristike smatraju ključnim za djelovanje nastavnika kao odgajatelja. Čak ni vremenska razlika između ova dva istraživanja nije dovela do značajnije promjene rezultata. Prvih pet karakteristika kao najbitnijih ostaje isto, a to su:

1. Sigurnost djece
2. Pravednost
3. Etičnost
4. Intrinzični interes i ljubav za posao i djecu
5. Partnerski odnos s djecom

Jedina razlika između nastavnika koji su istraživanje radili tada i nastavnika koji su prisustvovali istraživanju sada je u tome što su nastavnici 2011. godine uvažavanje različitosti svrstali kao šestu po važnosti karakteristiku, dok nastavnici sada smatraju da šesto mjesto treba da zauzima odgovornost.

8.6 Implikacije za praksu koje proizilaze iz istraživanja

Posljednji zadatak koji smo postavili u ovom istraživanju jeste otkriti koje implikacije za praksu i istraživanje iz dobivenih rezultata proizilaze.

Karakteristike kojima nastavnici u svom radu pridaju najmanje pažnje i koje smatraju najmanje bitnim za njihovo djelovanje kao odgajatelja mogu služiti kao smjernice za unapređivanje nastavničke prakse.

Najmanje bitnim karakteristikama u njihovom odgojno-obrazovnom djelovanju nastavnici smatraju karakteristike koje se mogu svrstati u tri skupine:

1. Rad na vlastitom usavršavanju (kontinuirano cjeloživotno obrazovanje, samokritičnost, ambicioznost)
2. Kolegijalni odnosi (suradnja sa kolegama, spremnost na kompromis)
3. Suradnja s roditeljima (uključivanje roditelja u rad škole)

Kontinuirani profesionalni razvoj je vrlo bitan u nastavničkoj profesiji. Profesionalni razvoj zaustavlja rutinu, potiče rast društva i pojedinca. Društvene okolnosti se mijenjaju, dolazi do novih inovacija i promjena u društvu, koje samim tim zahtijevaju reforme u obrazovanju, u odgojnim sadržajima, metodama, oblicima rada, načinima izvođenja nastave i slično. Samim tim uloga nastavnika kao sudionika odgojno-obrazovnog procesa se mijenja i zahtijeva dodatno

usavršavanje, unapređivanje i nadogradnju. Dok smo s druge strane ovim istraživanjem dobili sliku koja pokazuje da nastavnici uopšte smatraju da im takva vrsta usavršavanja i rada na sebi ne treba. Ambicioznost je stavka koju su nastavnici stavili na samo dno, a ambicija je upravo što nas vodi da budemo bolji nego što smo danas, da ostvarimo i postignemo više nego što već jesmo i da dostignemo maksimum svih svojih kapaciteta i potencijala. Postavlja se pitanje zašto su nastavnici ovako reagirali i rad na vlastitom usavršavanju stavili na zadnje mjesto? Da li je to strah od promjena, nedostatak volje i želje za napredovanjem ili prezasićenost poslom koji rade. Šta god da bio odgovor, krajnji rezultat, tj. činjenica da im je rad na vlastitom usavršavanju na zadnjem mjestu svakako je nešto što bi se trebalo mijenjati. Kako bi reagirali na promjene, nastavnici trebaju biti spremni na cjeloživotno učenje, na razne promjene i prilagođavanje na iste, na mijenjanje i poboljšavanje kvalitete svoga rada, kako bi se sa svim tim kompetencijama razvili u prave profesionalce.

Druga skupina karakteristika koje su nastavnici označili kao najmanje bitne jesu kolegijalni odnosi. Povezivanjem s kolegama nastavnicima i razmjenom iskustava, načina rada i izrađenih nastavnih materijala pomažemo kolegama, potičemo ih na promišljanje, ali i razvijamo svoje stavove, propitujemo svoje metode rada, stječemo iskustvo i kontinuirano učimo. U novije se vrijeme u školama posvećuje velika pozornost suradničkim oblicima nastave, razvoju odnosa među učenicima, potiče se suradnja s roditeljima, pa iznenađuje da su prilično zanemareni odnosi među samim nastavnicima iako oni definiraju sve druge odnose unutar škole. Na osnovu rezultata istraživanja možemo postaviti pitanje da li su nastavnici još uvijek tradicionalno usmjereni na individualni rad i zbog čega im razmjena informacija sa kolegama nije od važnosti. Da li nastavnici smatraju da niko od njihovih kolega ne radi stvari bolje nego što oni to čine ili da nemaju šta da nauče od svojih kolega. Da li im suradnja s kolegama predstavlja prepreku u vlastitom napredovanju i svoje ideje, inovacije i preporuke žele da zadrže samo za sebe ili jednostavno nisu navikli i naučeni na rad u timu? Šta god da bio odgovor, jedno je sigurno, nastavnici smatraju da im kolegijalni odnosi nisu na vrhu ljestvice bitnih karakteristika u njihovom odgojno-obrazovnom djelovanju i da je to jedna od stavki koja zaslužuje najmanje pažnje.

U treću skupinu karakteristika koje su nastavnici označili najmanje bitnim jeste suradnja s roditeljima. U poimanju i zagovaranju partnerstva obitelji i škole nema mjesta različitim ciljevima i zadacima u odgoju. Partneri imaju ista zanimanja, iste ciljeve u procesu realizacije različitih odgojno-obrazovnih zadataka koji će ih približavati zajednički ustvrđenim težnjama i vrijednostima. U ovom procesu ne bi trebalo otvarati prostor za međusobne optužbe ili

generiranje krivice, baš kao ni pripisivanje zasluga samo jednoj strani. Međusobnim poštivanjem i partnerstvom obitelji i škola najbolje uvažavaju i brinu za potrebe djeteta. Partnerstvo teži da ostvari prvenstveno one ciljeve koji su u interesu djeteta. Ono se bazira na potpunoj otvorenosti i iskrenosti obje strane. Roditelji motivirani za partnerstvo sa školom znaju kako podstaći dijete da bude marljivije i pažljivije prema školskom radu i da se ne zadovoljava osrednjim uspjehom te kako mu razviti radne navike, zadovoljavati radoznalost, podržavati izražene potrebe za kreativnošću i razvijati osjećaj sigurnosti i povjerenja u školi i obiteljskom okruženju. Jednostavno rečeno, njihovi interesi se susreću na liniji interesa samog djeteta. Partnerstvo teži da ostvari prvenstveno one ciljeve koji su u interesu djeteta. Ono se bazira na potpunoj otvorenosti i iskrenosti obje strane. Od izuzetnog je značaja da nastavnik i roditelji razvijaju model suradnje koji će se zasnivati na ravnopravnosti i iskrenosti, s namjerom da se pruži potpora svakom djetetu, roditelju i nastavniku/ci. Kao što smo već spomenuli, uključivanje roditelja u rad škole je neizostavna tačka u odgojnom djelovanju. Djeca predstavljaju glavnu i zajedničku tačku interesa roditelja i nastavnika, samim tim suradnja između jednih i drugih je neizbježna. Roditelji predstavljaju model djetetu, oni osiguravaju opću brigu za dijete i adekvatne uslove za njegov psihofizički rast i razvoj, oni odgovaraju na dječije potrebe, oni uče dijete pravilima lijepog ponašanja, oni kod djece razvijaju dobre osobine, a sve to su stvari koje se očekuju i od nastavnika. Samim tim nastavnici nipošto ne bi smjeli zanemariti i isključivati roditelje iz rada škole. Upravo suprotno, njihovo djelovanje, trebalo bi se zasnivati na dosljednosti i poklapati s obiteljskim odgojem, kako bi dijete izraslo u jednu zdravu i cjelovitu ličnost.

Ova tri skupine karakteristika zahtijevaju veći angažman nastavnika u radu na istima, jer iz priloženog možemo vidjeti značaj i vrijednost istih. Nastavnici trebaju unaprijediti ove karakteristike da bi i njihov rad u praksi bio efektivniji. Ovo istraživanje može poslužiti kao pokazatelj najslabijih tačaka u nastavnikovom odgojnom radu. Osim toga rezultati koje smo dobili ovim istraživanjem mogu biti ogroman doprinos školama da bi znali u kojim to poljima manjka nastavničkog angažmana, te organizovati seminare, predavanja, radionice i druge oblike rada u svrhu unapređenja ovih karakteristika.

9. ZAKLJUČAK

Nastavnički poziv važi za jedan od najčasnijih poziva, upravo iz tog razloga uložiti nastavnika i karakteristikama koje on posjeduje treba posvetiti više pažnje. Zvanje nastavnika kao odgajatelja je odgovorno, teško, ali u isto vrijeme bogato srećom stvaranja na najhumanijem području. Nastavnik kao odgajatelj ima jako bitnu ulogu, a to je rad sa djecom u najosjetljivijem dobu- u njihovoj mladosti i djetinjstvu, dok su djeca još uvijek podložna uticajima iz svoje sredine, dok usvajaju sve ono što će im kroz život služiti u budućnosti. Nastavnici su tu da pored roditelja budu njihova podrška, njihov oslonac i svjetlost koja obasjava njihov put kad budućnosti. Cilj svakog nastavnika jeste da njegovi učenici odrastu u ljude, u pravom smislu te riječi. U ljude koji će sutra raspolagati svim vrijednostima koje se cijene u društvu. Najjače oružje nastavnika u ostvarivanju tog cilja jeste odgoj. Upravo zbog toga se ličnosti nastavnika, kao osobe koja će djeci pružiti primjer da postanu dobri ljudi, treba posvetiti ogromna pažnja. Rezultati istraživanja su pokazali da ne postoji značajna razlika u odgovorima nastavnika, bez obzira da li predaju u osnovnoj ili srednjoj školi, te da li su nastavnici razredne ili predmetne nastave. Svi nastavnici karakteristiku sigurnost djece stavljaju na prvo mjesto, dok karakteristike koje se odnose na njihovo usavršavanje i rad i saradnju sa roditeljima i kolegama stavljaju na posljednje mjesto. Istraživanjem se došlo do zaključka da se nastavnici osnovne škole više okreću karakteristikama koje se tiču njihovog odnosa s učenicima, dok se nastavnici srednje škole više okreću karakteristikama koje se odnose na njih same. Što se tiče razlika u mišljenju nastavnika razredne i predmetne nastave odgovori nastavnika se razlikuju u tome što nastavnici razredne nastave pokazuju da su manje otvoreni za nove oblike rada od nastavnika predmetne nastave. Te da nastavnici predmetne nastave uključivanje roditelja u rad škole smatraju nebitnim, dok nastavnici razredne nastave smatraju da je bitno da roditelji budu uključeni u rad škole. Istraživanje koje smo radili pokazalo je koje karakteristike nastavnika kao odgajatelja nastavnici osnovnih i srednjih škola smatraju najbitnijim za njihovo odgojno djelovanje i svaku od njih objasnili, ali da bi odgovorili na posljednji zadatak koji smo postavili u ovom istraživanju, a koje glasi: koje implikacije za praksu iz ovog istraživanja proizilaze, treba da se osvrnemo na karakteristike koje nastavnici smatraju najmanje bitnim za njihovo odgojno djelovanje, da bismo vidjeli na čemu to nastavnici najmanje rade i kolika je zapravo značajnost tih karakteristika za njihovo odgojno djelovanje uopšte. Kao najmanje bitne karakteristike nastavnici su generalno odabrali karakteristike koje se odnose na rad na vlastitom usavršavanju i obrazovanju, te karakteristike koje se odnose na kolegijalne odnose. Suvremeni

nastavnik treba da u sebi sjedinjuje bogata iskustva iz prošlosti, ali da bude istovremeno i osposobljen za poziv sutrašnjice, a upravo u tome mu mogu pomoći karakteristike koje su nastavnici stavili na posljednje mjesto. Nastavnik mora biti otvoren prema budućnosti, usavršavati svoja znanja i sposobnosti, učiti o novim stvarima, unapređivati i usavršavati sebe kao ličnost iz dana u dan, a najbolji način da to učini jeste cjeloživotno obrazovanje. Posebna aktivnost svakog nastavnika ogleda se u njegovom nastojanju za svakodnevnim općim, kulturnim i pedagoškim usavršavanjem. Pred njim je nepregledni put svakodnevnog ličnog uzdizanja i usavršavanja. Nastavnički poziv ne podrazumijeva samo nastavu, nego i svestrani odgoj mlade, kritičke i stvaralačke ličnosti. To znači da je nastavnički poziv ujedno i poziv odgajatelja. Nastavnik treba raspolagati visokim mentalnim, emocionalnim i karakternim osobinama. Oni se nikada neće zadovoljiti znanjima koja je stekao tokom studija, stalno će brinuti o svom stručnom usavršavanju i primjeni inovacija u pedagoškom radu. Što se tiče kolegijalnih odnosa, spremnosti na kompromis, suradnju i dogovor s kolegama, nastavnici treba da shvate i prihvate neophodnost rada na istim. Danas se općenito smatra da je edukativni i odgojni rad vrlo težak i složen. Pa i pored toga nastavnici su u svom poslu nastupali i djelovali kao individualisti, bez neophodne suradnje, razmjene informacija i pomoći. Nije postojao zajednički interes niti sposobnost i želja za suradnjom i zajedničkim radom. Iako je timska nastava teorijski dobro razrađena i daje niz prednosti nad „solo“ nastavom, rijetko se primjenjuje. Suvremeni zahtjevi i dalje afirmiraju pojedince kao kreativce i inicijatore, ali više nego do sada traži se timski rad nastavnika. To je značajna novina i ima svoje pedagoško opravdanje. Razvijeni interpersonalni i stvaralački odnosi i rad u timu je ono što savremena škola traži, a ne nastavnika koji je individualista. Nakon što smo ukazali na važnost ovih karakteristika nastavnika i nakon što smo istraživanjem ukazali na minimalnu posvećenost pažnje ovim karakteristikama od strane nastavnika osnovne i srednje škole, sada imamo sliku koja nam govori na čemu u budućnosti treba raditi, a to je svakako promovisanje ovih vrijednosti i insistiranje na njihovoj upotrebi u odgojno-obrazovnom radu nastavnika.

10. LITERATURA:

1. Ajanović, Stevanović. (1998), Školska pedagogija, Sarajevo: Prosvjetni list.
2. Ambruš, N. (2016), Obilježja humora u nastavi primarnog obrazovanja, Zagreb.
Dostupno na: <https://repositorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg:108/preview>
(Posjećeno: 25.11.2018. godine)
3. Bratanić, M. (1990). *Mikropedagogija*. Zagreb: ŠKOLSKA KNJIGA.
4. Bratanić, M. (1993). *Nastavnik za novo doba*, Zagreb, Centar za pedagošku izobrazbu i istraživanje Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na:
file:///C:/Users/User/Downloads/6_7_M_BRATANIC_Nastavnik_za_novo_doba.pdf
(Posjećeno: 17.07.2018. godine)
5. Bilić, V. (2016), *Odnosi među nastavnicima*, Zagreb: Učiteljski fakultet u Zagrebu.
6. Bognar, L.(2011). *Kreativnost u nastavi*, Učiteljski fakultet u osijeku. Dostupno na:
file:///C:/Users/User/Downloads/Napredak_2012_1_02_L_Bognar_Kreativnost_u_nastavi_napredak_153_1_9_20_2012.pdf (Posjećeno: 25.11.2018. godine)
7. Buhač, Lj. (2017). *Međuodnos komunikacijske kompetencije nastavnika i aktivnosti učenika u nastavi*, Zagreb. Dostupno na:
<http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/9477/1/doktorski%20rad%20Ljiljana%20Buha%C4%8D.pdf> (Posjećeno: 25.11.2018)
8. Centar za stručno obrazovanje, (2006), *Planiranje odgojno-vaspitnog rada*, Podgorica.
Dostupno na: <http://www.cso.gov.me/files/1156150921.pdf>
(Posjećeno: 25.11.2018. godina).
9. Cohen, L. (2007), *Metode istraživanja u obrazovanju*, Zagreb, Naklada Slap.
10. Danilović, M. (2011). *Nastavnik kao uzor, model, idol, ideal, simbol, vrednost, mera savršenog i svestrano obrazovanog čoveka*. Dostupno na:
[file:///C:/Users/User/Downloads/Danilovic%20%20Nastavnik%20kao%20uzor%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Danilovic%20%20Nastavnik%20kao%20uzor%20(1).pdf) (Posjećeno: 12.07. 2018)
11. Dedić Bukvić, E. i Nikšić, E. (2015), *Stručno usavršavanje i profesionalni razvoj školskih pedagoga u Kantonu Sarajevo, Časopis za obrazovanje odraslih i kulturu*, Vol. XV, No.2, Sarajevo.
12. Dominić, R. (2016). *Uloga nastavnika u školi 21. Stoljeća*, Mostar.
Dostupno na: http://www.fmon.gov.ba/Upload/Ostalo/60221b64-f427-48b3-83b7-b6cf21fedb67_Renata_Ozorlic_Dominic_2.pdf (Posjećeno: 14.07.2018. godine.)

13. Drandić, D. (2015), Interkulturalna osjetljivost nastavnika. Dostupno na:
[file:///C:/Users/User/Downloads/CJE_Vol_18_No_2_2016_1751_Dijana_Drandic%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/CJE_Vol_18_No_2_2016_1751_Dijana_Drandic%20(2).pdf) (Posjećeno:11.10.2018. godine)
14. Dević, I. (2016), Poželjne osobine nastavnika u osnovnoj školi, Zadar. Dostupno na:
<https://repozitorij.unizd.hr/islandora/object/unizd%3A1863/datastream/PDF/view>
 (Posjećeno: 11.10.2018. godine)
15. Enciklopedijski rječnik pedagogije (1963), Hrvatska: Zagreb.
16. Glasser, W. (2004). Kvalitetna škola, Zagre: Educa.
17. Greenspan, S. (2002), Sigurno dijete, SAD, Perseus Publishing.
18. Halmi Aleksandar (2003), Strategije kvalitativnih istraživanja u primjenjenim društvenim znanostima, Zagreb: Naklada „Slap“.
19. Ivošević, A. (2013), Kreativne tehnike u razrednoj nastavi, Osijek. Dostupno na:
https://bib.irb.hr/datoteka/679399.Diplomski_rad-Andrea_Ivoevi.pdf (Posjećeno: 15.12.2018)
20. Izmjene i dopune Pedagoških standarda i normativa za srednje obrazovanje. Dostupno na:
<https://mon.ks.gov.ba/sites/mon.ks.gov.ba/files/Izmjene%20i%20dopune%20pedagoskih%20standarda%20i%20normativa%20za%20srednje%20obrazovanje.pdf>
 (Posjećeno: 09.07.2018. godine)
21. ISSA pedagoški standardi. (2011), Kompetentni odgajatelj 21. Stoljeća, International Step by step association. Dostupno na:
<http://www.korakpokorak.hr/upload/vrtici/praksa-kvaliteta-izvrsnost/issa-standardi-brosura-za-web.pdf> (Posjećeno: 11.10.2018. godine)
22. Juul J. i Jensen H. (1993), Od poslušnosti do odgovornosti Zagreb: Naklada Pelago.
23. Jukić, R. (2013), Moralne vrijednosti kao osnova odgoja, *Nova prisutnost : časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, Vol.XI No.3, Zagreb.
 Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/111399> (Posjećeno 12.09.2018. godine)
24. Jurčević, Klasnić. (2015). Pravednost učitelja kao čimbenik uspješnosti nastave, Zagreb. Dostupno na: file:///C:/Users/User/Downloads/JURCEVIC_KLASNIC.pdf
 (Posjećeno: 25. 09.2018. godine)
25. Korčmaroš, M. (1971). Suvremeni nastavnik. Zagreb: Školska knjiga. Dostupno na :
<http://portal.skola.ba/start/LinkClick.aspx?fileticket=TSZe0poqIKw=&tabid=114>
 (Posjećeno: 11.07.2018. godine)
26. Kulenović, Z. i Slišković, M. (2013), Metodologija znanstvenoistraživačkog rada, Zagreb, str.15.

27. Lasić, K. (2015). Uloga nastavnika u tradicionalnoj i kvalitetnoj školi. Dostupno na: [file:///C:/Users/User/Downloads/nastavnik%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/nastavnik%20(4).pdf) (Posjećeno: 11.07.2018. godine)
28. Muminović, H. (2013). Osnovi didaktike. Sarajevo: DES doo-Sarajevo.
29. Mužić, V. (2004), Metodologija istraživanja odgoja i obrazovanja, Zagreb: Educa, str. 82.
30. Mužić, V. (1968), Metodologija pedagoških istraživanja, Sarajevo: Svjetlost, str. 63.
31. Mužić, V. (1999), Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja, Zagreb: Educa, str. 25.
32. Matijević, M. (2013). Sigurnost učenika kao pretpostavka kvalitetne nastave, Zagreb. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/663089.Matijevic_Opatija_2013.pdf (Posjećeno: 25.09.2018. godine)
33. Mandić, K.(2013). Poticanje samopouzdanja učenika osnovne škole, Osijek. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/800554.Katarina_Mandi_Poticanje_samopouzdanja_ucenika__osnovne_skole.pdf (Posjećeno: 25.11.2018. godine)
34. Pedagoška enciklopedija 2 (1989), Beograd: Školska knjiga.
35. Pedagoški leksikon (1996), Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
36. Pavlović J. I Tomić-Rudić M. (2009). Mišljenje učenika o osobinama nastavnika. Dostupno na: [file:///C:/Users/User/Downloads/misljenje%20ucenika%20o%20osobinama%20nastavnika_www.pedagog.rs%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/misljenje%20ucenika%20o%20osobinama%20nastavnika_www.pedagog.rs%20(1).pdf) (Posjećeno: 14.07.2018. godine.)
37. Pašalić Kreso, A. (2004), Koordinate obiteljskog odgoja, Sarajevo.
38. Peko, A., i dr. Interkulturalno obrazovanje učitelja – što i kako poučavati? Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/412567.398878.Interkulturalno_obrazovanje_ucitelja_-_sto_i_kako_poucavati.pdf (Posjećeno: 12.12.2018. godine).
39. Poleis, I. (2017), Kontinuirano profesionalno obrazovanje učitelja, Rijeka. Dostupno na: <https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri:905/preview> (Posjećeno: 25.22.2018. godine)
40. Rakić, V. (2008), Odgoj i obrazovanje za vrijednosti, *Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja*, Vol.19 No.4-5 (108-109), Zagreb. Dostupno na : <https://hrcak.srce.hr/60114> (Posjećeno 12.09.2018. godine)
41. Rosić, V. (2011). Deontologija učitelja-temelj pedagoške etike, Rijeka. Dostupno na: [file:///C:/Users/User/Downloads/Rosic%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Rosic%20(1).pdf) (Posjećeno: 25. 09. 2018. godine)

42. Sindik, J. (2011). Karakteristike dobrih odgajatelja, *Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol. 20 No. 75, 2014. Zagreb. Dostupno na:
file:///C:/Users/User/Downloads/75_DVO_9_Karakteristike_dobrih_odgajatelja.pdf
(Posjećeno: 21.07.2018. godine)
43. Slatina, M. (2006), Od individue do ličnosti – Uvođenje u teoriju konfluentnog obrazovanja, Zenica: Dom štampe. .
44. Službene novine Kantona Sarajevo, Zakon o osnovnom obrazovanju. Dostupno na:
http://oscsijaricsa.edu.ba/files/ZAKON_O_OSNOVNOM_ODGOJU_I_OBRAZOVANJU.docx
45. Suzić, N. (2008). Emocije i afektivni stilovi u nastavi, Banja Luka. Dostupno na:
file:///C:/Users/User/Downloads/NShrv%20(1).pdf (Posjećeno: 25.11.2018. godine).
46. Šejtanić, S. (2011) Kreativnost i inovativnost nastavnika u savremenoj školi, *Časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, br. 57-227, Mostar. Dostupno na:
<https://www.scribd.com/document/334545226/Kreativnost-i-inovativnost-nastavnika-u-savremenoj-%C5%A1koli> (Posjećeno: 15.12.2018. godine)
47. TPO fondacija, (2017), Jačanje partnerstva nastavnika i roditelja, Sarajevo: Dobra knjiga.
48. Ugrinović, D. i dr.(2015), Uticaj zadovoljstva poslom na motivaciju nastavnika srednjih škola u Srbiji, Beograd. Dostupno na:
https://www.researchgate.net/publication/282559873_UTICAJ_ZADOVOLJSTVA_POSLOM_NA_MOTIVACIJU_NASTAVNIKA_SREDNJIH_SKOLA_U_SRBIJI
(Posjećeno: 12.12.2018. godine)
49. Vukasović, A. (1998). *Pedagogija*, Zagreb, Hrvatski katolički Zbor „MI“.
50. Vekić, V. (2013). Uvažavanje kulturnih različitosti obitelji. Zagreb. Dostupno na:
file:///C:/Users/User/Downloads/72_DVO_2_Uvazavanje_kulturnih_razlicitosti_obitelji.pdf (Posjećeno: 11.10.2018. godine)
51. Zaluški, K. (2016), Doživljaj pravednosti nastavnika i kolega u predikciji angažiranosti studenata, Rijeka. Dostupno na:
<https://repository.ffri.uniri.hr/islandora/object/ffri:762/previewn> (Posjećeno: 12.12.2018. godine).

52. Žpljanin, M. (2013). Nastavnik kao uzor u vaspitanju učenika. Dostupno na:
file:///C:/Users/User/Downloads/NASTAVNIK_KAO_UZOR_U_VASPITANJU_UC
ENIKA%20(3).pdf (Posjećeno: 11.07.2018. godine.)

11. PRILOZI:

Prilog br. 1: Anketni upitnik za nastavnike

Ime i prezime: Vatreš Medina

Studijska godina: Druga godina drugog ciklusa

Odsjek: Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu

Mail: vatresmedina@hotmail.com

Poštovani nastavnici/ profesori,

Najprije želim da Vam se zahvalim na izdvojenom vremenu, saradnji i učešću, u ovom istraživanju koje se sprovodi u svrhu izrade završnog magistarskog rada.

Sudjelovanje u istraživanju je anonimno i dobrovoljno, a pristup Vašim odgovorima će imati samo autor istraživanja i koristit će se jedino u naučne svrhe.

Molim Vas da zaokružite osnovne podatke koji se nalaze ispod.

SPOL: Ž /M

ŠKOLA U KOJOJ PREDAJETE: OSNOVNA/ SREDNJA

PREDAJEM : RAZREDNU / PREDMETNU NASTAVU

GODINE STAŽA: _____

U skladu sa teorijskim postavkama nudim listu poželjnih karakteristika nastavnika kao odgajatelja.

Molim da u skladu sa Vašim mišljenjem procijenite koje su karakterstike najznačajnije, a koje se mogu naći na dnu ljestvice. U tabeli, u koloni sa oznakom „Rang“ molim da upišete broj od 1 do 34 kojim vrednujete i/ili rangirate pojedine karakteristike. Pri čemu broj 1 predstavlja karakteristiku koju smatrate najvažnijom, pa sve do broja 34 koji označava najmanje važnu karakteristiku. Jedan broj smije biti dodijeljen samo jednoj karakteristici, upotrijebljeni broj se ne smije ponavljati i svi brojevi od 1 do 34 moraju biti iskorišteni.

Unaprijed zahvaljujem.

KARAKTERISTIKE	RANG	KARAKTERISTIKE	RANG
Sigurnost djece		Tolerancija	
Pravednost		Profesionalnost u radu	
Etičnost		Spremnost za dogovore s kolegama	
Intrinzični interes i ljubav za posao i djecu		Suradnja s kolegama	
Partnerski odnos s djecom		Razmjena informacija sa stručnim suradnicima	
Uvažavanje različitosti		Otvorenost za nove oblike rada	
Odgovornost		Spremnost na kompromis	
Prepoznavanje dječijih potreba		Iskrenost u odnosima s kolegama	
Pristupačan odnos s roditeljima		Kreativnost	
Empatija		Prihvatanje sugestija	
Pravovremeno informiranje roditelja o djeci		Kontinuirano cjeloživotno obrazovanje	
Samokontrola		Komunikacijske vještine	
Emocionalna uravnoteženost		Samopouzdanje	
Strpljivost		Fleksibilnost	
Dosljednost		Samokritičnost	
Dobra priprema za rad		Uključivanje roditelja u rad škole	
Humor		Ambicioznost	